

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Första Kammaren. N:o 29.

Onsdagen den 30 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 23 i denna månad.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets memorial n:o 5, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af utskottets utlåtande n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

n:o 65, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kongl. Maj:ts proposition om inrättande af en riksförsäkringsanstalt; och

n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 17, med anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande byggnadsförhållandena vid Malmberget och Kiruna; och

n:o 18, med anledning af en af herrar Pettersson och Wijk väckt motion om skrifvelse till Konungen i fråga om koncession å vissa gränsbanor.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 55, till Konungen, angående inskränkning af rätt till utskänkning å lägerplatser af vin och maltdrycker.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 30, i anledning af återremiss af viss del af bevillningsutskottets betänkande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en inkomstskatt för år 1903, godkändes punkten 4 i de vid utskottets i betänkandet n:o 25 framställda förslag till förordning om inkomstskatt fogade särskilda anvisningar till ledning vid inkomstskattetaxeringen.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 31, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en inkomstskatt för år 1903.

Punkten 1.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Den i slutet af punkten gjorda anmälan lades till handlingarna.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran andra särskilda utskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande n:o 4.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 26 och 29 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 56, i anledning af väckta motioner om anslag till bildande af en fond för torfindustriens understödjande,

n:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående understöd åt enkor och barn efter fyra genom olyckshändelse under tjensteutföring omkomne tullbetjente,

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående rätt till ålderstillägg för aktuarien å kommerskollegii statistiska afdelning I. Flodström,

n:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af kronolägenheten Lindholmen n:o 1 i Göteborgs och Bohus län,

n:o 60, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från kungsladugården Skälby i Kalmar län, och

n:o 61, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående försäljning af vissa kronan tillhöriga hemman och lägenheter i Solna och Spånga socknar af Stockholms län,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 26 och 29 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 62, i anledning af väckta motioner om inrättande af ett landsarkiv i Göteborg m. m.

Punkten a).

Herr Sjöcrona: Att ett utskott afstyrker bifall till en motion är ju ett mycket vanligt förhållande, hvilket naturligtvis motionärerna få bära med jemnmod, men deremot är det mycket ovanligt, att ett utskott till stöd för sitt afstyrkande utlåtande åberopar just ett af de viktigaste skälen, som tala för bifall till motionen. Här ifrågasättes att få en utredning till stånd, huruvida utan mer afsevärda kostnader ett landsarkiv lämpligen må kunna inrättas i Göteborg, och såsom grund för sitt afstyrkande åberopar utskottet, att den beslutade organisationen ännu icke satts i verket, så att man kan bedöma, om densamma är tillräcklig eller icke. Men en hvar inser lätt, att, om denna organisation sättes i verket, och således hela vestra Sveriges arkivhandlingar flyttas till Vadstena, det ju då är för sent att göra ändring häri, åtminstone i den mening, att, om sedan behofvet af ett arkivs inrättande i Göteborg och otillräckligheten af det i Vadstena skulle framträda, staten blefve underkastad en icke obetydlig kostnad för handlingarnas återförande från Vadstena.

Hvad nu angår den omtalade organisationen, innebär den, såsom herrarne behagade inhemta af betänkandet, att i hvarje af städerna Upsala, Lund och Vadstena ett landsarkiv skall inrättas. Hvad först nämnda städer beträffar, är deras synnerliga lämplighet såsom plats för arkiv alldeles uppenbar. Der finnas ju universitet, och der finnas personer fullt lämpliga och intresserade för de historiska forskningar, hvartill dessa arkiv skulle lemna rikligt material; dessa orter äro också i lokalt hänseende lämpliga, derom kan man icke tvista. Vadstena åter kan ju visserligen sägas vara lämplig förlägningsort för ett arkiv, afseende mellersta delen af östra Sverige, men i hvarje fall är väl ändå icke Vadstena i andra afseenden vidare lämpligt. Der finnas ju inga personer — åtminstone har man icke skäl att antaga annat än undantagsvis — skic-

*Om inrättande
af ett lands-
arkiv i
Göteborg.*

Om inrättande
af ett lands-
arkiv i
Göteborg.
(Forts.)

kade för arkivforskningar, icke heller är det någon i allmänhet mycket besökt plats annat än möjligen för turiständamål. Jag anser emellertid mycket bra, att Vadstena blifvit valdt till plats för ett landsarkiv med hänsyn till det gamla slottet, ty derigenom kommer denna minnesrika, vackra byggnad att användas på ett för densamma fullt värdigt sätt, liksom den äfven bättre och ändamålsenligare kommer att underhållas, än kanske annars blefve fallet. Men häraf följer väl ändå icke, att hela vestra Sverige skall vara utan ett landsarkiv, och det har — det kan jag gerna säga — väckt en viss förstämning i det gamla Vestergötland, att man skall vara nödsakad skicka sina gamla handlingar så långt bort till en plats, der de icke blifva lätt tillgängliga, och der svårigheter möta för åstadkommande af utredningar rörande arfsangelägenheter med mera sådant.

Hvad åter Göteborg angår, äro ju förhållandena der precis desamma som i Upsala och Lund; der finnas personer med förutsättningar att kunna utföra arkivforskningar; det är en plats med mycket utmärkta kommunikationer, der forskare med trefnad kunna uppehålla sig och med lätthet erhålla bostad och hvad annat kan vara erforderligt. Att ett landsarkiv der utan allt för stora kostnader skulle kunna inrättas, är ju mycket sannolikt, om man möjligen finge använda det gamla tyghuset. Till mig har öfversändts en af fortifikationsbefälhafvaren i Göteborg uppräddad och af ritningar åtföljd promemoria, som öfverlemnats till statsutskottet, och af hvilken enligt min uppfattning framgår, att någon svårighet för tyghusets användande till detta ändamål icke skulle förefinnas. Dessutom äro i motionen åberopade åtskilliga andra skäl, som tala för inrättande af landsarkiv på denna plats. Härtill kommer, att högst sannolikt inom kort tid arkivet i Vadstena skall visa sig vara otillräckligt och icke lemna erforderligt utrymme för alla handlingar, som skulle ditsändas från hela mellersta Sverige.

Nu är ju här icke något annat begärtdt än att få en utredning till stånd. Jag är, såsom kammarens ledamöter nogsammt hafva sig bekant, visst icke fallen för dessa många skrivelser och dermed följande långa och besvärliga utredningar, som kanske sedermera icke leda till något resultat. Men den utredning, som här är ifrågasatt, är ju ganska måttlig, ty det är icke fråga om annat än utrönande, huruvida det gamla tyghuset i Göteborg kunde utan olägenhet användas åtminstone delvis för detta ändamål och således icke oundgängligen i sin helhet vore nödvändigt för militära behof. Kostnaderna i öfrigt skulle, såsom i motionen är visadt, blifva högst obetydliga.

Under sådana förhållanden kan jag icke annat finna, än att klokheten bjuder, att en sådan undersökning bringas till stånd, på det att icke ifrågavarande handlingar blifva öfversända till Vadstena med utsigt att om ett eller annat år sändas derifrån. Föreskrift är redan lemnad, att arkivhandlingar från Skaraborgs län

skola sändas till Vadstena, ehuru detta ännu icke kunnat bringas till utförande.

Jag anser mig såsom motionär skyldig att yrka bifall till motionen.

Om inrättande af ett landsarkiv i Göteborg. (Forts.)

Herr Wijk: Hade denna motion framkommit vid 1897 års riksdag, tror jag den kanske funnit gynnsamt mottagande. I fråga om då föreslagna organisation uttalade sig verkligen riksarkivarien i den rigtning, att om man hade fritt val, borde landsarkiven förläggas till universitetsstäderna och Göteborg, men orsaken, hvarför detta ej bragtes till utförande, var naturligtvis den, att man ville göra sig till godo de lokaler i Vadstena slott, som stodo obegagnade. Delvis är nu ett landsarkiv der inrättadt, och den utredning, som vid förut nämnda tidpunkt gjordes, gaf vid handen, att medan å Upsala slott skulle kunna beredas utrymme af blott 5,000 hyllmeter, dylikt å Vadstena slott kunde åstadkommas af ända till cirka 15,000 hyllmeter, och det synes väl vara temligen säkert, att den förutsättning, från hvilken man utgick, nemligen att å slottet funnes utrymme för ett landsarkiv, omfattande de i förslaget omnämnda länen, skall kunna uppfyllas.

Hvad nu Göteborg angår, är ju gifvet, att jag personligen icke skulle hafva något emot ett förslag om ett landsarkivs förläggande dit, och att de lokaler, som här föreslås, skulle kunna tjena till inrymmande af ifrågavarande arkiv, betviflar jag icke. Men jag har stora dubier, huruvida herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet skall vilja afstå denna värderika tomt, då han säkert gerna vill föröka den nyligen beslutade »fonden för landtförsvarets byggnader och andra försvarsändamål». — Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den af herr Sjöcrona med flere i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten b).

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 26 och 29 i denna månad bordlagda betänkande n:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige

och Norge, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 26 och 29 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 27, i anledning af väckta motioner rörande beskattningen af hvitbetssockertillverkningen samt ändring i tulltaxans bestämmelser angående socker.

*Om höjning
af skatten å
hvitbetssocker-
tillverkningen.*

Punkten 1.

Herr Almström: Jag har antecknat mig såsom reservant vid detta moment af utskottets förslag, dels emedan jag anser årligen återkommande förändringar i afseende å beskattningen af hvilken industri som helst och särskildt för den ifrågavarande medföra osäkerhet och olägenhet. Jag vill påminna, att förra årets Riksdag höjde det till grund för beskattningen beräknade sockerutbytet med 1 procent från 10,5 procent till 11,5 procent; nu föreslås en höjning från 11,5 procent till 12 procent. Det är nog sant, att sockerutbytet gått öfver 12 procent, men jag tror ändå, att Riksdagen bör konsiderera, att detta ökade rendement icke regnat ned på betodlarne och sockerfabrikanter, utan tillkommit genom arbete och ansträngningar, genom anskaffande af bättre maskiner och genom bättre skötsel af jorden. Det synes mig, att någon del af de på detta sätt ökade inkomsterna bör komma produktionen och arbetets ledning till godo.

Jag har äfven ett annat skäl att motsätta mig föreliggande förslag, det nemligen, att bevillningsutskottet i mom. 2 föreslår Riksdagen, i anledning af väckt motion, att genom skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, »att Kongl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida icke här ofvan föreslagna utbytesprocent borde höjas, eller om genom andra åtgärder statsverkets inkomster af hvitbetssockertillverkningen kunde ökas». Bevillningsutskottet har således, på samma gång det föreslår en höjning af utbytesprocenten till 12, derjemte föreslagit Riksdagen ingå till Kongl. Maj:t med anhållan om Kongl. Maj:ts hjälp för finnande af den procent, till hvilken utbytet för beskattningens höjande borde beräknas. Der ligger i dessa båda moment en motsägelse, som jag finner mycket besynnerlig. För min del skulle jag för närvarande helst låtit hela hvitbetssockerindustrien vara i fred, emedan dessa årligen återkommande rubbningar och ofta företagna utredningar enligt min tanke, och som jag redan nämnt, vålla osäkerhet och olägenhet i affärens bedrivande; men då stämningen för en utredning synes vara ganska allmän, vill jag, oaktadt den fruktan jag hyser för skrivelser till och förslag ifrån finansdepartementet, icke motsätta mig förslaget derom. För tillfället inskränkes jag till att yrka afslag på mom. 1.

Herr Cavalli: Den siste talaren har alldeles riktigt hållit, att dessa båda moment icke passa ihop det ena med det andra. Det är nu så, och jag vill, då jag nu yttrar mig beträffande första punkten, inskränka mig till att medgifva detta faktum, men lär icke kunna underlåta att sedan äfven uttala mig om betänkandets andra punkt.

Då lagstiftarens afsigt med gifna bestämmelser angående hvitbetssockerbeskattningen varit den att bereda skydd för ifrågavarande industri genom den relation, i hvilken skatten å densamma satts till sockertullen, har man vid beräkningen af sockerutbytet från betorna velat, så vidt möjligt, komma till det verkliga. Från början har man satt utbytesprocenten låg, men sedermera höjt den i den mån utbytet blifvit större genom förbättrade metoder för sockrets uttagande samt en genom bättre frö och högre kultur af jorden vunnen högre sockerhalt hos betorna, och bevillningsutskottet har under senare tid, sedan frihetsåren för vissa fabriker gått till ända, låtit sig angeläget vara att komma den verkliga utbytesprocenten så nära som möjligt. Det är med tillämpning af denna grundsats som bevillningskottet nu trots sig böra föreslå en höjning af nämnda procent från 11,5 procent till 12 procent och, så vidt jag vet, har ingen påstått, att denna siffra skulle vara för hög. Ingen fabrik har under sista året haft så lågt utbyte som 12 procent — jag räknar då med alla tre produkterna. Sant är nu visserligen, att missväxt eller dålig skörd kunna förändra detta förhållande, men öfver framtiden råder ingen. Vi hafva endast att rätta oss efter den erfarenhet, som vunnits, och på grund af denna har utskottet framlagt sitt förslag i denna punkt. Ehuru jag naturligtvis icke med någon särskild hänförelse yrkar bifall till denna punkt, kan jag därför icke underlåta att göra det.

Herr Nisser: Det är nu sjuette gången under de senaste 10 åren, som en förändring föreslagits i fråga om beskattningen af denna industri. Det är ju alldeles klart, att för en industri, den må vara hvilken som helst, ett sådant ingripande i dess förhållanden skall verka menligt. Jag kan därför ej förvåna mig öfver att de personer, hvilka vårda sig om denna industri, äro missbelåtna och, såsom den föregående ärade talaren sade, icke med nöje förorda här föreslaget arrangement; då emellertid denna industri gjort så stora framsteg, att rendementet blifvit allt högre och högre och i följd deraf det fabrikanterna gifna skyddet större och större, då derjemte staten å andra sidan gått miste om betydande inkomster, torde den föreslagna förhöjningen vara fullt grundad. Det här beräknade utbytet af 12 procent är, egentligen taladt, för litet i förhållande till hvad man nu verkligen tager ut ur betorna. Det är emellertid med hänsyn till de sämst situerade fabrikerne, de som icke kunna taga ut större procent, som man hållit sig till den här föreslagna siffran. Minimiutbytet har varit 12,23 procent,

Om höjning af skatten å hvitbetssocker-tillverknigen.
(Forts.)

*Om höjning
af skatten å
hvitbetssocker-
tillverkningen.
(Forts.)*

hvarför man ej velat gå utöfver 12 procent. Detta gör likväl, att de fabriker, som arbeta i stor skala och uttaga en högre procent, härigenom få en ganska afsevärd vinst, större, ju större tillverkningen är. — Jag skall tillåta mig att begära ordet, då andra punkten föreligger; i afseende på denna tillåter jag mig hemställa, ehuru utbytesprocenten torde kunnat bestämmas högre, att kam-maren för närvarande behagade bifalla hvad af utskottet föreslagits, eller 12 procent.

Herr Wester: Då Riksdagen förlidet år höjde det beräknade sockerutbytet från 10,5 till 11,5 procent, kan jag för min del ej finna det vara lämpligt eller riktigt, att redan i år ytterligare förhöjning sker. I fråga om en så stor och viktig industri som hvitbetssockertillverkningen borde väl ändå icke årligen sådana förändringar vidtagas. Det är nu sagdt, att de betänkandet vid-fogade tabellerna visa, att ingen fabrik haft under 12 procent ut-byte, och att således en ytterligare förhöjning ej innebure någon orättvisa. Men hvad denna tabell visar tror jag icke i allo vara fullt riktigt. Visserligen kan man säga, att slutresultatet är något mer än 12 procent, men den andra och tredje produkten blifva genom kostsamma anordningar vid fabrikerna så betydligt mycket dyrare än den första, att de böra reduceras långt mer än i utskottets motivering är sagdt. Den andra produkten är der reducerad med 75 och den tredje med 65 procent.

Äfven en annan omständighet gör, att man icke allt för nära bör gå intill hvad som enligt gjord beräkning finnes vara det rätta i frågan, och det är den, att väderleksförhållanden, sådana som under sist förflutna år, inverkat synnerligen gynsamt på betornas sockerhalt, hvarigenom utbytesprocenten visat sig större än man för ett följande år under andra väderleksförhållanden har anledning och skäl att beräkna.

I motiveringen anföres af motionärerna, att staten är i behof af ökade inkomster, men jag vågar hemställa, om det kan vara lämpligt att af sådant skäl öka statsinkomsterna genom att beskatta några få fabriker. Vidare hafva motionärerna sagt, att svenska folket lemnat nog hög tribut till dessa fabriker genom det tullskydd, som åsatts den af dem tillverkade varan, och att staten skulle årligen hafva förlorat omkring 2 millioner kronor, derigenom att den beräknade utbytesprocenten varit för låg. Detta kan vis-serligen vara sant, men det beror derpå, att man genom detta beskattningssätt ej till fullo träffar de fabriker, som hafva det högre utbytet. Detta visar således, att grunden för denna beskattning är oriktig, och att man måste rätta sig efter lägsta och icke efter högsta möjliga utbytesprocent. Fabriker, som stå högst, få genom nu rådande beskattningssätt en fördel, men detta kan icke af Riks-dagen för närvarande rättas. För öfrigt hålla ju teoretiska beräkningar så litet streck i verkligheten.

Innan hvitbetssockerindustrien infördes i landet och uppnått den omfattning den nu eger, fick svenska folket betala nära 2 kronor per kilogram socker, men då nu endast betalas ungefär 50 öre för samma kvantitet, tror jag icke man med skäl kan klaga, att svenska folket allt för högt beskattas till förmån för denna näring.

Om höjning af skatten å hvitbetssocker-tillverkningen.
(Forts.)

Vidare är här en annan omständighet att beakta. Då i Riksdagen frågor förekomma, afseende befrämjandet af landets export, lemnas understöd snart sagdt huru långt som helst; man bygger jernvägar genom ödemarker och offerar för sådana ändamål ända till 10-tals millioner kronor, men lika viktigt för åstadkommande af en förmånlig handelsbalans torde vara att söka minska importen, och denna näring har, på samma gång den tillfört staten inkomst af 11½ million årligen, minskat importen till vårt land med omkring 30 millioner kronor om året.

Jag anser, herr grefve och talman, att utskottets förslag ej bör bifallas, och anhåller om proposition på afslag derå.

Herr Bergendahl: Mot den siste ärade talaren anser jag mig böra förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan. Det förefaller mig alldeles omöjligt, att, då tydliga siffror framlagts dels genom de undersökningar, som utskottet låtit verkställa, dels genom de i frågan väckta motionerna, utskottet med dessa siffror för ögonen kunnat underlåta att föreslå Riksdagen högre beräkning af sockerutbytet. Om man ser på de af utskottet bifogade tabellerna, finner man, att de fabriker, som gifvit det minst gynsamma resultat, dock lemnat ett utbyte af 12,25 procent, men att det finnes fabriker, som gifvit ofantligt mycket högre rendement. Då utskottet nu föreslagit, att det beräknade sockerutbytet skall höjas från 11,5 procent till 12 procent, tror jag, att utskottet visat all möjlig hänsyn för de minst gynnade fabriker.

Nu säger den siste ärade talaren, att man skall icke på detta sätt försöka öka statens inkomster genom en åtgärd, som kommer att drabba ett fåtal fabriker, men detta fåtal fabriker representerar dock hela den svenska sockerindustrien, och om dessa fabriker äro få i stället för många, så blir resultatet ändå detsamma. Detta är dock en industri, som åtnjutit skydd af staten, som fortfarande omhägnas af staten och som därför är fullt tryggad. Om man då ser till, att staten får, efter de förut af Riksdagen bestämda grunder, sådana inkomster, som staten kan vara berättigad att fordra, ligger det i sakens natur, att bevillningsutskottet måste beakta ett sådant förhållande.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Cavalli: Endast några ord med anledning af representantens på vermlandsbänken yttrande om bilagorna till betänkandet. Han gjorde en erinran mot dem och framhöll, att man endast

*Om höjning
af skatten å
hvitbetsocker-
tillverkningen.
(Forts.)*

borde taga hänsyn till första produkten. Men äfven om man det gör, så öfverstiger i alla län utom Gotlands första produkten den nu föreslagna utbytesprocenten. Första produkten visar nemligen för Gotlands län 11,67 procent, men för Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län öfver 12 procent. Och så, mina herrar, är det med det nuvarande beskattningssystemet klart, att man äfven bör taga hänsyn till 2:dra och 3:dje produkten, ty man skaffar sig icke dyrbara maskiner och dylikt endast för *nöjet* att taga ut sockret, utan med någon fördel måste det ock vara förenadt. Med ett förändradt system ställer sig saken helt annorlunda.

På dessa grunder antager jag, att bevillningsutskottets hemställan i denna punkt icke varder afslagen.

Herr Wester: Jag vill blott med några ord erinra om att det är bevillningsutskottets skyldighet att tillse, att det beräknade utbytet icke sättes så högt, att de sockerbruk, som hafva det minsta verkliga utbytet, få sig ålagdt högre beskattning, än denna förordning afser. Då det nu medgifvits, att ett sockerbruk haft endast en utbytesprocent af 11,67, förutom andra och tredje produkten, anser jag, att 12 procent är för högt.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jemlikt de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare på afslag derå, och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

*Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.*

Punkten 2.

Herr Cavalli: De motioner, som behandlas i detta betänkande, röra sockerbeskattningsfrågan i alla dess delar. Det ifrågasättes höjning i beskattningen, öfvergång till ett annat system och ändringar i tullsatsen å socker, och motionärerna hafva således icke lemnat någon del af frågan oberörd. Beträffande den del, som nu är före, eller frågan om öfvergång till ett nytt beskattningssystem, hafva de till stöd för sin motion och för hvad de i saken anfört åberopat sig på den år 1891 tillsatta komitén, som förklarar sig anse det teoretiskt riktigaste beskattningssystemet vara produktbeskattning. Det är nu så, att jag visserligen respekterar teorien mycket högt, men i praktiska frågor gifver jag den icke alltid företräde. Och det är för resten att komma i håg, att då 1891 års komité tillerkänner denna teori företräde, afstyrker den dock användande af samma teori. Kongl. Maj:t och Riksdagen godkände komiténs uppfattning, och vid teorien fick bero. Hvarför detta? Jo, naturligtvis för de stora olägenheter, som äro förenade med tillämpningen af denna teori. Jag behöfver icke säga, huru i och med en förändring i beskattningssystemet fabriksförhållandena helt och hållet komme att förändras. Fabri-

kerna skola omgärdas såsom fängelsegårdar, trafiken in och ut måste underkastas kontroll, man måste visitera hvar och en, som går in och ut. Och än vidare. Med det nuvarande beskattningssystemet har det icke mött något hinder att sammanbygga refinaderi med fabrik för råsockertillverkning. Med tillämpning af åtminstone ett slag af produktsbeskattning måste sådana fabriker ombyggas. Det låter sig således icke förneka, att en förändring af beskattningssystem skulle medföra en fullständig revolution i sockerindustrien, sådan den nu i vårt land utvecklats sig. Utskottet synes likväl hafva lutat åt en förändring, i synnerhet om en vid betänkandet fogad reservation får betraktas såsom ett supplement till sjelfva betänkandet.

Utskottet förklarar, att det nuvarande beskattningssystemet lider af den bristen att icke tillräckligt tillgodose statens intresse. Om man sammanställer detta med den reservation, på hvilken jag nyss hänsyftade, visar det sig vara meningen, att staten blifvit lidande på denna beskattning, och att staten icke fått hvad den borde få. Det säges i sådant sammanhang, att man skulle kunna tro, att här låge någonting doldt, någonting undanstucket, men detta är så långt ifrån fallet, att det tvärtom är bekanta förhållanden för en hvar, som har någon kännedom om sockerbeskattningen. Frågan har varit, hvilket skydd man velat, att staten skulle bereda denna industri; det skyddet har den sedan fått, och af det skyddet äro de siffror, som här föreligga, en följd. Och härvid ber jag då att få påkalla kammarens uppmärksamhet för det faktum, att öfvergången till det andra systemet icke i och för sig komme att mera tillgodose statens intresse — för att begagna bevillningsutskottets uttryck — utan att det naturligtvis beror på huru stort skydd man då vill och anser sig kunna gifva; det får man bestämma sig för, och det skydd, som varder lemnadt, kan vara lika stort eller lika litet med tillämpning af det ena eller det andra systemet.

Det är en annan punkt i denna produktsbeskattningsfråga, som nog framställer sig såsom synnerligen lockande för dem, som föreslå öfvergång från råvaru- till produktsbeskattning, och den påpekas ock af bevillningsutskottet, då utskottet säger, att genom produktsbeskattning beredes möjlighet att vid export af socker medgifva restitution af skatten. Det är visserligen sant, men om, detta oaktadt, socker icke kan med fördel exporteras, så har man bra litet glädje deraf. Naturligtvis är det icke omöjligt att *exportera* socker, men det är omöjligt att få *sälja* det. Kammarrens ledamöter veta allt för väl, att det socker, som finnes hopadt på den kontinentala marknaden, kommit dit till stor del på grund af de höga exportpremier, som åt sockertillverkarne betalas, särskildt i Tyskland, Frankrike och Österrike-Ungern. Den kontinentala marknaden är — det veta vi — öfverhopad med sockerquantiteter af rent utaf häpnadsväckande proportioner. Jag har här protokoll för förhandlingarna vid den sockerkonferens, som nyligen hölls i Bryssel.

Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.
(Forts.)

Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.
(Forts.)

En af de officiella delegerade för Belgien lemnade der en utredning rörande öfverproduktionen. 1900—1901 utgjorde produktionen enligt hans utredning 9,626,000 ton, och den steg följande år till 10,850,000 ton, således en ökning af 1,224,000 ton, och den internationella statistiska byrån har kommit till det slut, att ett öfverskott af minst 2,000,000 ton skulle förefinnas. Ökningen i konsumtionen beräknas vara 200,000 ton om året. Det skulle således kräfva 10 år, innan detta öfverskott skulle vara uppätet, så att säga. Hvem skall under den tiden kunna exportera socker med fördel? Ingen. Nej, mina herrar, denna uppgift om exportmöjlighet är en lära, som vinner anhängare, helt säkert därför att den låter bra, men i realiteten är den farlig. I hvarje fall, innan man vet verkningarna af den traktat, som slutits för sockerindustrien, torde det icke vara skäl att ifrågasätta någon ändring i sockerbeskattningen.

Jag tillåter mig dessutom ännu en gång påpeka, att påståendet, att det nuvarande beskattningssystemet i och för sig gynnar industrien, icke är riktigt. Det beror på lagstiftningen, hvilket skydd industrien erhåller, vare sig det lemnas efter det ena eller det andra systemet.

Det är på dessa grunder, som jag icke kunnat biträda utskottets hemställan. Det vore nemligen allt för strängt att, sedan vi för några minuter sedan höjt skatten, nu dessutom aflåta en skrifvelse, i hvilken påkallades utredning beträffande skattens ytterligare höjande i en snar framtid.

Då jag icke heller kan biträda det skrifvelseförslag, som framlagts af reservanten, tillåter jag mig yrka afslag såväl å bevillningsutskottets hemställan i denna punkt som å reservantens yrkande i hans reservation.

Herr Nisser: Den föreliggande punkten 2:o sönderfaller, kan man säga, i två afdelningar. Här föreslås nemligen, att Riksdagen skulle skriva till Kongl. Maj:t och anhålla, att Kongl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida den föreslagna utbytesprocenten borde höjas, eller om genom andra åtgärder statsverkets inkomster af hvitbetssockertillverkningen kunde ökas.

Hvad nu den första afdelningen beträffar, är det en fråga, som synes mig näppeligen böra kunna hänskjutas till Kongl. Maj:t, därför att det ligger i bevillningsutskottets skön att höja eller sänka denna procent; och såsom jag nyss påpekade, är det nu sjettemånga gången den blifvit höjd, beroende af förhållandena, sådana de framgå ur de uppgifter, som fabrikanterna hafva inlemnat.

Hvad åter den andra afdelningen af punkten beträffar, säger utskottet på sid. 12: »Det synes emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke nämnda syfte kunde åtminstone i någon mån vinnas genom någon anordning, hvarigenom, utan att det nu gällande beskattningssättet i princip förändrades, skatten komme att utgå i närmare öfverensstämmelse med det verkliga erhållna utbytet.»

Det är just härtill, man genom rendementets höjande undan för undan försöker komma, nemligen till en närmare öfverensstämmelse med det verkliga utbytet. Men man kommer aldrig fram till maximum därför att fabriker finnas, hvilkas rendement icke går så högt, och hvilka man icke vill pålägga någon straffbeskattning genom att staten beräknar utbytet högre, än hvartill de i verkligheten kunna komma. Men åter andra finnas, hvilka genom bättre anordningar erhålla mycket högre utbyte, än utskottet här kommit till.

Om utredning ang. sättet för beskattning af socker-tillverkning. (Forts.)

Man har framhållit, att stora olägenheter skulle följa med en produktsbeskattning. Jag vill heller icke bestrida möjligheten häraf, men hvad jag åsyftat med min reservation är just att söka få till stånd en utredning om, hvari dessa olägenheter äro att finna, och huruvida icke, vid en jemförelse emellan produktsbeskattning och nu gällande råvarubeskattning, fördelarne öfverväga olägenheterna.

Den föregående talaren nämnde om det skydd fabrikationen skall hafva. Detta skall vara 11,75 öre för kilogram socker, nemligen hälften af gällande tullsats för utländskt råsocker, hvilken tullsats utgör 23,5 öre för kilogram, detta enligt den uppgift, som förekommer å första och andra sidorna af betänkandet. Men detta skydd har i *verkligheten* varit ännu större, därför att dessa 11,75 aldrig drabbat *allt* det socker, som verkligen uttagits ur betorna.

Det har talats om den i Bryssel hållna konferensen, hvilken går ut på att borttaga de förut ofantligt stora exportpremierna i de kontinentala länderna Tyskland och Frankrike m. fl., på grund af hvilka premier England kunnat köpa sitt socker ofantligt billigt, och man har satt i fråga, att denna konferens skulle kunna hafva inflytande på hvitbetssockertillverkningen i Sverige. Jag för min del tror det icke. Det är visserligen sant, att der finnas stora lager, men låtom oss komma i håg, att för deras afyttring i Sverige skall dock betalas 23,5 öre per kilogram i tull. Jag vill för öfrigt erinra derom, att i samma mån exportpremierna borttagas, få de utländska fabrikanterna svårt att skicka sockret i så stora massor till utlandet. De hafva lefvat på dessa exportpremier, och om de borttagas, försvinner i och med detsamma den stora hjälp, de deri haft i och för sina försäljningar på andra länder, hvarför också England yrkat på dessa premiers borttagande för att skydda sina koloniers sockertillverkning.

Den föregående talaren önskade med hänsyn till denna konferens' eventuella sviter, att man icke skulle *för det närvarande* ifrågasätta någon ändring i beskattningssättet. Jag har heller icke begärt någon ändring, utan endast i min reservation uttalat önskvärdheten af en utredning, huruvida vid införande af produktsskatt i någon form fördelarne eller olägenheterna dervid skulle vara öfvervägande. En sådan utredning göres icke på en gång. Den utredning, som verkställdes af 1891 års komité, tog mycken tid i anspråk och medförde mycket arbete, och jag tviflar icke på, att

*Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.
(Forts.)*

detsamma skulle blifva förhållandet äfven i afseende å den nu ifrågasatta utredningen. Men det kan å andra sidan icke gerna längre få fortfara på detta sätt; ty, såsom jag nyss hade äran nämna, det är för fabrikanterna sjelfva olidligt att år efter år få det beräknade rendementet ökad; de kunna ju aldrig någonsin veta, hvar det skall sluta. Min öfvertygelse är, att det rendement, som i dag bestämts till 12 procent, håller icke länge streck. Det skulle icke förvåna mig, om redan nästa riksdag framkomma nya motioner om höjda rendement. Redan finnas fabriker, som äro uppe i 14 procent, och efter hvad här står, kanske de snart äro uppe i 15 procent. I Tyskland har utbytet redan för flera år sedan uppgått till 17 procent; och man kan förstå hvad inflytande 1 procent har. Vid en afverkning af 900,000 ton betor, hvilket ungefär torde blifva detta års produktion, gör hvarje procents ökning i utbytet 9,000 ton socker, och 9,000 ton gånger 117,50 kronor — hvilket är halfva råsockertullen, som skatten skall motsvara — betyder för staten öfver 1,000,000 kronor, 2 procents ökning i utbytet alltså 2,000,000 kronor o. s. v.

Det förefaller mig icke rätt att ena dagen afslå en obetydlig pension på några hundra kronor och dagen derpå dekretera en eftergift för staten af millioner kronor.

På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig att hemställa om bifall till min reservation, hvilken, som sagdt, icke afser något uttalande från Riksdagens sida, att man vill öfvergå till produktbeskattning, utan blott att vinna utredning, huruvida en produktbeskattning skulle i förhållande till det nuvarande beskattningssättet ega fördelar eller olägenheter.

Herr Dahlberg: Det vore helt naturligt från min ståndpunkt bäst att låta detta lilla inbördes krig utkämpas bevillningsutskottets herrar ledamöter emellan; men då jag icke kunnat undgå att finna de uppgifter, reservanten herr Nisser lemnat, vara tilltalande och i flera hänseenden upplysande, skall jag för en gång be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Boström, Gustaf: Jag kan mycket väl förstå det slut, hvartill bevillningsutskottet kommit, ty det står för mig alldeles klart, att förändringar med hänsyn till hvitbetssockerbeskattningen äro af nöden. Men jag är icke, i samma grad som utskottets ledamöter synas vara, öfvertygad om fördelen att öfvergå till produktbeskattning. Ty det är väl gifvet, att så länge man beskattar råvaran, ligger det i de respektive bolagens eller fabrikanternas intresse att få fram det största möjliga utbyte af råbetorna, men att i samma stund man öfvergår till produktbeskattning, blir detta någonting för producenterna af väsentligen underordnad vikt. Således är det alldeles gifvet, att med råvarubeskattningens bibehållande höjes fabrikationen med hänsyn till det tekniska, och detta är dock

en sak att taga vara på. Dessutom är det från det allmännes sida ganska lätt att öfvervaka beskattningen, under det att deremot en öfvergång till produktsskattens form skulle kräfva mycket besvär och stora utgifter. Jag tror således för min del, att fördelen af en omkastning i beskattningssättet är ytterst tvifvelaktig.

*Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.
(Forts.)*

Å andra sidan synes det mig alldeles klart, att, då staten nu har att bestrida betydliga utgifter, den äfven måste i högre grad än hittills taga sockerbeskattningen i anspråk.

Herr Nisser har vid sin reservation fogat en tabell, som utvisar, hvilka ofantligt stora belopp kommit herrar sockerfabrikanter till del utöfver det afsedda skyddet. Jag vill ej direkt uppträda häremot, ty utan tvifvel är det en förträfflig sak, att sockertillverkningen i vårt land fyller befolkningens behof, så att vi slippa taga vårt socker från utlandet. Men å andra sidan kan det ej ingå i min uppfattning af skyddets natur, att skyddet skall få gå derhän, att, såsom nu det håller på att utveckla sig, ringar, der man med allehanda konstler söker hindra produktionen, hålla uppe priset och derigenom särskildt hårdt beskatta allmänheten. Inför sådana tendenser anser jag det vara statens skyldighet att gripa in och se till, att man håller sina anspråk inom måttlighetens gränser, och då jag ser, hvilka belopp här äro i fråga, och den rigtning, i hvilken hvitbetssockerfabrikationen för närvarande går, tror jag, att den håller på att komma in på en farlig väg, och jag vill tillropa fabrikanterna ett varsko att icke gå vidare på den nu inslagna vägen, utan se till, huru ni ställa eder! Ty det är visst, att om, å ena sidan, fabrikanterna kunna fordra ett skydd för sin näring, så ha å andra sidan konsumenterna äfven ett befogadt anspråk att kunna bekomma sockret till bästa möjliga pris.

Man har nu städe utgått ifrån att beskatta sockret med hälften af råsockertullen efter ett antaget rendement, och förhållandet är ju, såsom bevillningsutskottets ordförande yttrade, att Riksdagen och Kongl. Maj:t noga följt efter med beskattningen, allt som detta rendement visat sig stiga. Men om man kan antaga, att resultatet af Brysselkonferensen kommer att, bland annat, blifva exportpremiernas borttagande, finnes en annan utväg, med bibehållande af råvarubeskattningen, att tänka på, nemligen att öka procenten af råsockertullen från nuvarande 50 procent till 60—70 eller annan lämplig procent, som kan medgifva producenterna att få en tillbörlig vinst och konsumenterna ett billigt socker.

Jag har blott velat fästa uppmärksamheten härå och har för öfrigt intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr Dickson: För hvar och en, som sysselsatt sig med dessa frågor, torde det vara klart, att hvitbetssockerbeskattningen varit underkastad mycken vexling. Ty då det gäller en industri, som skall bana sig fram, komme äfven beskattningsafgifterna att rätta sig efter industriens utveckling. Denna industri har ock nått en

*Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.
(Forts.)*

vacker utveckling, ty Sverige kan nu producera det socker, vårt land behöver, och jemväl i öfrigt har utvecklingen af hvitbetssockerfabrikationen varit fördelaktig, i ty att utbytesprocenten stigit år efter år, hvilket utvisar, att såväl jordbruket som industrien förstått att omhändertaga denna rörelse på ett mycket godt och lämpligt sätt. Det finnes sålunda intet att erinra emot att utbytesberäkningen tid efter annan höjes och mot att möjligen, på sätt herr Boström nyss ifrågasatte, tillverkningen äfven på annat sätt beskattas inom vissa gränser. Men det är alltid en stor skillnad mellan detta tillvägagångssätt och den oro, man genom förnyade undersökningar angående sjelfva beskattningsformen vållar industrien.

Såsom skäl för det nya beskattningssättet har anförts, att staten nu ej får så stor skatteinkomst, som den behöver. Det är dock redan antydt, att staten kan tillgodose sitt behof af sockerskatteinkomst på annan väg eller i en annan form än genom att ändra sjelfva beskattningssättet.

Man har framhållit ojemnheten emellan fabrikernas utbytesprocent, i det att den ene fabrikanten får betala något mer än den andre. Detta kan ju vara en olägenhet, men å andra sidan är att observera, att från fabrikanternas sida ej försports någon klagan. Jag tror, att de föredraga denna ojemnhet framför de olägenheter, en produktsbeskattning skulle föra med sig.

Det har framhållits, att det nuvarande beskattningssättet är olämpligt, därför att det ej tillåter någon utförsel, och att en produktsbeskattning med hänsyn härtill vore att föredraga. Utskottets ordförande har emellertid erinrat om, att vi här ej kunna tänka på någon verklig exportindustri. Man kan visserligen tänka sig det fallet, att fabrikanterna, för att hålla uppe prisen inom landet, exportera och sälja varan till utlandet med förlust, men denna vara, som på så sätt exporteras, har dock en dold premie, och det går därför an att sälja varan till lågt pris; men en sådan utveckling är ingenting önskvärdt.

Det har ofta framhållits, att en produktsbeskattning skulle för fabrikanterna medföra stora olägenheter. Den nuvarande beskattningen efter betornas vigt är ofantligt enkel, och man behöver blott konstatera vigten på de använda betorna. Men gäller det att beskatta det vunna sockret, måste man se till, att ej detta på något sätt föres bort, innan det hunnit vägas. Derfor nödgas fabrikanterna underkasta sig en viss afspärrning, som naturligtvis kommer att medföra en del kostnader i anordningsväg och för personalen blifva synnerligen obeqväm. Men dessutom är det en annan sak att här observera. Skall man nemligen beskatta den vunna varan, sockret, så förekommer här socker af olika kvaliteter. Vi hafva hört talas om en första, en andra och en tredje produkt, af hvilka den första mer eller mindre närmar sig raffinad. Det blir alltså gifvetvis en stor oegentlighet att här uttaga skatten efter *vigt*.

Vid produktbeskattning måste man alltså söka utröna sockerhalten medelst ett särskildt instrument, polarisationsinstrument, en ganska invecklad process, som man skulle nödgas underkasta sig. Derför tror jag för min del, att ju längre man dröjer, dess bättre. Det är dessutom särskildt framhållet, att det närvarande ögonblicket är mindre lämpligt för öfvergång till en produktbeskattning.

Om utredning ang. sättet för beskattning af socker-tillverkning.
(Forts.)

Hvad utskottet nämner om något annat sätt att anordna den nuvarande beskattningen, så att den skulle visa ett jemnare mått förstår jag icke. För så vidt det skulle syfta på det i Belgien och Holland använda sättet att beskatta tillverkningen efter sockerhalten i betessaften, så vill jag erinra, att detta är ett mycket vanskligt system, som visat sig vara förenadt med synnerligen stora olägenheter. Man har också i dessa länder funnit det vara ytterst svårt att på den vägen komma till en riktig beräkning af rendementet. Jag tror alltså att ögonblicket vore särdeles illa valdt för införande af ett ändradt beskattningssystem, helst om man besinnar att vi ej ännu kunna veta, till hvilka följder Brysselkonferensen kan leda. Helt säkert hafva vi dock att emotse förändringar af genomgripande beskaffenhet i sockerfabrikationen och i andra länders beskattning af densamma. Det torde då vara lämpligt att, innan vi i Sverige besluta oss för tillsättande af en komité för uppgörande af förslag till förändrad beskattning af sockertillverkningen, vi först afbida resultatet från utlandet; ty det blir i allt fall derifrån vi skola hemta vår erfarenhet, och vi få ej ställa oss likgiltiga för hvad som der sker.

Jag anhåller att få instämma med herr Cavalli uti hans yrkande om afslag å utskottets hemställan.

Friherre Klingspor: Efter den utredning i detalj frågan fått af flere talare kan jag uttrycka mig förhållandevis kort.

Jag skall då endast redogöra något för tankegången inom utskottets majoritet.

För oss hafva nemligen alldeles klart framträdt de omständigheter, om hvilka dels herr Nisser talat i sin reservation, dels herr Boström nyss yttrat sig, att nemligen, efter den utveckling hvitbetssockerindustrien tagit genom det stora skydd den åtnjutit, denna industri dock icke gifver staten den inkomst, som man på goda skäl kan hafva rätt att fordra. Den inkomst staten åtnjuter af denna beskattning är beräknad till tolf millioner, medan det skydd som lemnas är af den beskaffenhet, att, derest tull skulle erläggas för den sockermängd, som verkligen produceras, densamma skulle uppgå till cirka tjuguåtta millioner* kronor, ett onekligen ganska betydligt skydd emot de cirka tolf millioner i accis statsverket nu erhåller.

* 125,000 ton råsocker = produktionen \times 235 kr. = råsockertullen.

Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.
(Forts.)

När det nu i utskottet blef fråga om, huru detta missförhållande skulle kunna afhjelpas, behandlades först det ämne, hvilket omförmäles i mom. 1:o), men då uppträdde några ledamöter och framhöll, att det funnes vissa fabriker, hvilka, trots det att utbytesprocenten är högre än den, efter hvilken skatten beräknas, ändock befinna sig uti en ganska svag ställning. Med anledning af detta begärde man att få öfvergå till punkten 2:o) och behandla den. Dervid ansågo flere af oss att, om det vore förhållandet att här förefans en mycket ojemn beskattning, som drabbade fabrikerna väsentligt olika, man kanske icke kunde fortgå allt för länge uti höjandet af den beräknade utbytesprocenten, på sätt nu skett under en följd af år. Förra året ökades denna till 11 $\frac{1}{2}$ och nu till 12 procent, men med alldeles samma fog, som man nu ökar till 12, kan nästa Riksdag öka till 12 $\frac{1}{2}$ o. s. v. derför att, så fort det visar sig att det verkliga utbytet är högre än det beskattade, finnes ju alltid skäl till en förhöjning af procenten. Med hänsyn till den ojemnhet i beskattningen, hvilken sålunda förefinnes, förestälde vi oss, att det kunde vara riktigt och till gagn för bolagen sjelfva, att en utredning komme till stånd i syfte att få bedömdt, huruvida man fortfarande skulle kunna gå på med att beskatta fabrikerna högre och högre efter utbytesprocenten; vi ville nemligen ej gerna vara med om att rubba en industris bestånd, som tillkommit genom garanti från Riksdagens sida att den skulle blifva skyddad. I utskottets förslag ligger således den tanken, att man bör gifva skydd åt denna industri, men ock på samma gång se till, huruvida det är möjligt att fortsätta med denna allt mer och mer ökade beskattning efter utbytet, eller om, samtidigt med att statens anspråk på skatteinkomst efter det verkliga rendementet blifver tillgodosedt, beskattningsfrågan möjligen skulle kunna på annat sätt vinna sin lösning.

När vi nu voro på det klara med den saken, togo vi under ompröfning motionärens förslag om införande af produktbeskattning. Emellertid voro flera af oss ganska betänksamma, huruvida det vore riktigt att särskildt pointera, att produktbeskattning borde införas, och man framhöll, att konsekvenserna af ett dylikt förändradt beskattningssystem skulle kunna blifva sådana, att Riksdagen måhända icke borde slå in på den vägen. Af det skälet ville vi icke gifva något bestämdt uttryck åt den uppfattningen, att en produktskatt här vore på sin plats. Man önskade i stället få tillfälle att från kompetent håll erhålla en utredning angående lämpligaste sättet att bereda statsverket den inkomst från hvitbetsocindustrien, som det kan hafva rätt att fordra. Detta är således innebörden af denna andra punkt. Den siste talaren sade, att tidpunkten för en förändring icke vore lämplig, derför att efter konferensen i Bryssel förhållandena kunde ändras. Ja, vi äro nog ej vana att till i morgon eller öfvermorgon få fram ett komitébetänkande. Det är ju ej nödvändigt att frågan blir färdig till nästa

riksdag, utan sedan regeringen låtit verkställa en utredning mer eller mindre vidlyftig, inkommer den till Riksdagen med ett förslag i en eller annan form, som kan gifva stöd för beskattningens ordnande. Detta blir enligt min uppfattning till fabrikernas gagn; men man har icke rätt att säga att vi velat trakassera dem.

*Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.
(Forts.)*

Herr Boström nämnde, så vidt jag förstod, att ett sätt att lösa frågan skulle vara att minska skilnaden mellan råsockertullen och accisen. Det höga tullskyddet för raffinaderierna, uppkommet genom att tullskilnaden 9,5 öre per kilogram är högre än raffineringkostnaden, uppmuntrar till import af råsocker, hvarigenom betodlingen lider; ty såsom förhållandena nu äro, känna fabrikanterna att de kunna fylla sitt behof af råsocker genom import och behandla därför betodlarna på ett ganska öfvermodigt sätt — detta enligt upplysningar jag sett, och hvilka jag föreställer mig vara rigtiga. Det gläder mig att få höra, att herr Boström instämmer i den åsigt, vi i denna fråga haft; detta skall gifva ökad styrka åt den tanke, som tagit sig uttryck i det skrifvelseförslag, som framkommit och som väl i någon form skall blifva godkändt. Om formuleringen icke är så fullständig, beror detta på den sväfvande kännedom vi haft om saken, ty ingen af utskottets ledamöter, utom dess ordförande, beherskade denna fråga så fullständigt, att han kunde sägas vara sakkunnig. Hvad vi voro öfvertygade om var nödvändigheten, att statsverket skulle få större inkomster af denna industri, men vi vågade icke drifva frågan längre än vi gjort, utan ansågo lämpligast, att den underkastades en noggrannare pröfning än vi kunde skänka den. I afseende å principen för beskattningen hafva vi derför icke uttalat oss för produktbeskattning, hvilket de flesta reservanter gjort. Jag tror således, att om kammaren vill antaga utskottets förslag, så ligger deruti ingen fara, utan man har då att emotse en utredning, som skall gifva ett godt inlägg i saken. Jag yrkar bifall till utskottets framställning.

Herr Bergendahl: Det har redan framhållits af en föregående talare, att utskottets hemställan i denna punkt innehåller två olika förslag; det ena är, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om en utredning, huruvida utbytesprocenten borde höjas; den andra delen af skrifvelsen gäller en utredning om produktbeskattning. Jag har för min del reserverat mig mot detta förslag på grund af att jag icke kunnat gilla denna begäran hos Kongl. Maj:t om en utredning beträffande höjning af den nuvarande utbytesprocenten. Jag anser det alldeles onödigt, ty en sådan utredning sker ju hvarje år, såsom man kan inhemta af de officiella uppgifter, man får från Kongl. Maj:t rörande utbytet af socker vid den afslutade kampanjen. Jag har således icke kunnat vara med om en skrifvelse i den form, som föreligger. Deremot har jag ansett mig kunna vara med om en skrifvelse enligt utskottets hemställan i den senare delen, och då denna sammanfaller med herr

*Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.
(Forts.)*

Nissers reservation, beder jag att få förena mig med honom i yrkandet om bifall till densamma.

Under diskussionen har framhållits af en ärad talare på malmöbänken, att man skulle åstadkomma ständig oro genom dessa ouppörliga förändringar i afseende å sockerbeskattningen. Men jag hemställer, huruvida det icke skulle vara mera lämpligt, om man kunde åstadkomma en produktbeskattning, hvarigenom en gång för alla blefve fastslaget, huru sockerfabrikanterna skulle hafva det med afseende å beskattningen. Nu har samme talare framhållit, att de nuvarande fabrikanterna icke klaga öfver sin beskattning. Detta är nog sant i vissa fall, men är det fråga om att höja utbytesprocenten, komma säkerligen de fabrikers intressenter, hvilkas fabriker visa det sämsta utbytet, att klaga; och just denna klagan gör, att man icke kan föreslå den rätta beskattningen, om man skall hålla sig till det medeltal sockertillverkningen inom landet visar.

Det har ock sagts, att det skulle vara olämpligt att komma med en skrifvelse och begära en sådan utredning på grund af sockerkonferensen i Bryssel. Jag är icke hemma i den saken, men jag föreställer mig, att dess resultat kan visa sig inom ett eller annat år, och denna tid kan förgå, medan Kongl. Maj:t utreder frågan, om Riksdagen nu beslutar en skrifvelse i detta syfte. Jag finner alla skäl tala för att söka åstadkomma en förändring.

Här nämndes något om, att den komité, som var tillsatt för några år sedan, ansåg det teoretiskt rätt med produktbeskattning, men att denna praktiskt sedt vore utförbar. Men komitén säger, att detta vore fallet under dåvarande förhållanden. Sedan dess hafva emellertid förhållandena ändrat sig så mycket, att man bör kunna förvänta, att icke något hinder skall yppa sig och åstadkomma en förändring i sådan riktning, som en riksdagsskrifvelse skall afse. Förhållandena torde nu vara sådana med afseende å kontroll, undersökning m. m., att, så vidt man i öfrigt anser en produktbeskattning nödig, man skall kunna komma till ett godt resultat.

Herr Nisser: Jag skall be att få bemöta några af de talare, som nu yttrat sig.

En ärad talare framhöll möjligheten af att höja accisen, som nu är 50 procent af tullen, till 60 eller 70 procent, såsom han sade. Men jag befarar, att man då »kommer ur askan i elden», ty ju högre denna afgift är, desto större fördel är det för de fabriker, som hafva högre rendement än som beräknats. Detta kommer att, såsom jag tror, verka så, att ännu större afseende kommer att fästas vid de höjda siffror, dessa fabriker kunna vinna genom att icke skatta för det fulla rendementet af tillverkningen, och framkalla nya kraf på ett annat beskattningssätt.

Här har äfven talats om nedsättning af tullen. För några

år sedan förelåg en motion om nedsättning af tullen till kronor 11,75 och borttagande af accisen. Resultatet deraf hade blifvit, att staten icke fått ett öre i stället för de 10 à 12 millioner staten nu haft i tull och accis.

Om utredning ang. sättet för beskattning af socker-tillverkning. (Forts.)

Jag kan icke finna, att något godt resultat kan vinnas annat än genom produktbeskattning. En ärad talare har nu sagt, att för närvarande kan det icke vara skäl att vidtaga någon åtgärd här vid lag. Det kan man ju säga när som helst. För min del tror jag, att ju förr en utredning kan ske, desto bättre. Ju förr desto bättre, därför att förhållandena kunna blifva sådana, att det kommer att blifva svårare och svårare att öfvergå till produktbeskattning. Min öfvertygelse är, att då nästan alla utländska stater öfvergått till produktbeskattningen — och de hafva blifvit tvungna dertill —, så blifva vi också en vacker dag dertill tvungna. Men den utredning, som nu begäres, har icke till ovilkorlig följd produktbeskattningens antagande. Innan den antages, vill man hafva utrönt, huruvida den blir till fördel eller till nackdel för staten, och den antages icke, om det visar sig, att kontrollförhållanden etc. blifva för svåra. Jag har således endast begärt, att en utredning företages och framlägges för Riksdagen, Riksdagen obetaget att fatta beslut för eller emot.

En ärad talare har sagt, att min framställning sammanfaller med utskottets i sista delen. Men det gör den icke, ty på sidan 12 säger utskottet: »Detta förslag synes nemligen innebära ett godkännande på förhand af produktbeskattningens införande, något som utskottet, med afseende å de af komitén framhållna olägenheterna vid en sådan beskattningsform och jemväl af andra grunder, ingalunda kan finna lämpligt.» Utskottet ställer sig således fullkomligt emot produktbeskattning.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, anhåller jag fortfarande om proposition på bifall till min reservation.

Herr Paulson: Här har framhållits, att det särskildt vore statens intresse, som skulle tillgodoses genom införande af ett nytt system i afseende å beskattning af socker. Jag deremot håller före att om man fortgår på samma väg som förut, nemligen att, då det visar sig så kunna ske, den beräknade utbytesprocenten höjes, kommer statens intresse hädanefter som hittills att blifva fullt tillgodosedt, hvarjemte industriens skatteförmåga på ett lämpligt sätt träffas. Såsom herrarne erinra sig, hafva på de senare åren förhöjningarna varit ganska täta, i fjol 1 procent, i år $\frac{1}{2}$ procent, och om Riksdagen i samma raska tempo framdeles beslutar att höja utbytesberäkningen, skall snart den tidpunkt vara inne, då det blir mycket känbart för en hel del fabriker. Det har sagts, att utbytet i Tyskland skulle vara ända till 17 procent. Det kan vara möjligt att så uppgifvits, men jag vågar bestrida, att man har bestämda och faktiska uppgifter från Tyskland, der ingen rå-

Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.
(Forts.)

ämnesbeskattning finnes, utan produktbeskattning, och alltså några tillförlitliga uppgifter saknas om de invägda betornas mängd.

Hvad angår att man skulle bereda möjlighet för export, har denna fråga berörts af flere talare. Jag skall blott tillägga, att för den händelse staten skulle genom beskattningens omordnande uppmuntra industrien till export och denna sedermera blefve afstängd, så komme industrien i en ganska svår belägenhet och man hade dermed gjort den en synnerligen dålig tjänst. För öfrigt finnes det endast två länder i Europa, som hafva behof af sockerimport, nemligen England och Norge, och båda dessa länders behof torde mer än väl tillgodoses af det kolonialsocker, som sannolikt kommer att snart nog söka sig väg till Europa, sedan det under en följd af år varit utestängdt på grund af det premieringssystem för export, som införts af åtskilliga kontinentalstater.

Hvad som gör att jag anser det nuvarande systemet särskildt lämpligt, är — något som äfven framhållits af en föregående talare — att detta framför något annat system är egnadt att höja industrien och jemväl i samma mån gagna jordbruket. Det bereder sålunda möjlighet för sockerfabrikerna att — äfven der det är för-enadt med stora kostnader — uttaga sockret ur lägre produkter såsom melass, och ett faktum är, att just den höjning i sockerutbytet, som de senaste åren påvisa, till stor del är en följd deraf, att allt flera fabriker infört dessa nya och dyrbara metoder, hvilka vid produktbeskattning, såsom då ej lönande, måste nedläggas, i följd hvaraf ett lägre utbyte kommer att uppstå.

Med införande af produktbeskattning uppstå synnerligen många svårigheter. Komitén från 1891 har också framhållit en mängd af dessa. En skall jag be att få påpeka, nemligen att socker aldrig skulle kunna flyttas från t. ex. en råsockerfabrik till ett raffinaderi utan att bevakas under transporten. En annan svårighet är hur kontrollen skulle anordnas der förhållandena äro sådana, att en råsockerfabrik är sammanbyggd med ett raffinaderi.

Det har framhållits, att beskattningen borde ställas så, att möjlighet bereddtes konsumenterna att få billigare socker. Detta torde vara mycket önskvärdt, och jag förmenar, att ett sådant intresse också blifvit ganska bra tillgodosedt under den senare tiden, då man erinrar sig, att sockret för närvarande är 20 öre billigare per kilogram än för några år sedan, då utbytesberäkningen var ungefär hälften mot nu och produktionskostnaden således betydligt lägre. Alltså torde i detta hänseende icke finnas skäligen anledning till missnöje.

Hvad Bryssel-konventionen beträffar, har den förut något omnämmts. Jag skall be att få beröra den något ytterligare. I sammanhang med denna konferens tillsattes en permanent komité, som under de närmaste åren skall öfvervaka de olika ländernas sockerlagstiftning. Detta förutsätter att de sockerproducerande länderna skola under de närmaste åren inrätta sin sockerlagstiftning på ett

sätt, som under de nya förhållandena mest främjar industrien och deras ekonomi gent emot utlandet. Vid sådant förhållande är det naturligt, att under den första tiden komma dessa länder att iakttaga en afvaktande hållning. Det skulle då vara synnerligen obetänksamt, synes det mig, om vi, under det att andra ställa sig i en afvaktande ställning, skulle våga oss på något sådant som en systemförändring, om hvars verkningar vi icke nu hafva någon kännedom.

Om utredning ang. sättet för beskattning af socker-tillverkning.
(Forts.)

Det har vidare framhållits, att det skulle ligga en orättvisa i den nuvarande beskattningen, deri att fabrikerna få olika utbyte, men ändå beskattas lika. Ja, det kan visserligen skilja på en eller annan procent, men detta beror, såsom vi veta, dels på i hvilken mån fabrikerna vilja bekosta modern och fullt effektiv maskinutrustning och dels på andra förhållanden, såsom olika jordmån och årsväxt, och om för öfrigt det ena året skulle visa en förmån för en fabrik, det andra för en annan, torde det i sig sjelf icke hafva så stor betydelse.

En annan synpunkt, från hvilken frågan bör skärskådas, är, huru en förändring i beskattningssystemet möjligen ställer sig för betodlarne. Jag är för min del öfvertygad, att landets betodlare komma i en afgjordt sämre ställning än under det nuvarande systemet. Nu säger man, att det bland betodlarne jemt råder missnöje med deras ställning till industrien, så det lär man ändå inte kunna råda bot på. Det må vara möjligt; jag skall ej heller yttra mig om i hvad mån detta missnöje numera kan vara befogadt eller icke, men jag vill dock konstatera, att inom sockerindustrien har under de senare åren funnits en allvarlig sträfvan att hålla betpriserna uppe, och jag vill dertill lägga, att om en systemförändring, såsom jag är öfvertygad, kommer att förorsaka väsentligt lägre betpris, skola vi betodlare komma i en ganska svår ställning.

Då jag således anser, att statens intresse väl tillgodoses med det system, som nu finnes, och att detta är synnerligen egnadt att höja industrien och stödja jordbruket, under det att produktbeskattningen är förenad med många olägenheter och stora kostnader för staten, så anhåller jag att på detta skäl få yrka afslag å så väl motionen som utskottets hemställan och instämmer i den af herr Cavalli afgifna reservationen.

Herr Wijk: Jag kan för min del icke med min röst bidra till utskottets förslag. Jag kan nemligen icke finna det nödvändigt att aflåta en skrifvelse till regeringen med begäran om utredning rörande höjning af utbytesprocenten. Bevillningsutskottet har samma statistiska uppgifter till sitt förfogande, som regeringen, och då synes det onödigt att besvara regeringen med dylikt. Hade slutet af punkten haft denna lydelse: *eller om genom andra åtgärder en rättvisare beskattning kunde ernås*, skulle jag hafva kunnat vara med derom. Men då vi vilja hafva rättvisare beskattning och

Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.
(Forts.)

detta så vidt jag kan finna icke kan vinnas annat än genom produktbeskattning, beder jag att få ansluta mig till herr Nissers reservation.

Herr Cavalli: Endast några få ord. Jag beder att få för kammaren konstatera, att den ärade talare på stockholmsbänken, hvilkens ord i detta, som i andra fall, har stor auktoritet, framhållit, att de anspråk staten har på höjda inkomster af sockerskatten kunna med tillämpning af nuvarande beskattningssystem fyllas. Alltså, från denna synpunkt sedt finnes ingen anledning att öfvergå till ett nytt system.

Jag vill vidare fastslå, att om vi aflåta en skrifvelse, hvaraf skulle följa tillsättande af en komité, så skulle, under det att denna komité arbetade, ingen förändring kunna ifrågakomma. Följaktligen finge man under denna tid afstå från eljest möjligen påräknelig ökning i inkomsterna genom utbytesprocentens successiva höjning. Och jag ber att få betona, att från den landsända, jag har äran representera, icke någon erinran gjorts eller göres mot den berättigade höjning af skatten, som ifrågasatts eller ifrågasättes.

Nu föreligga två förslag till skrifvelse. Hvilketdera som är bäst, derom må de lärde tvista, men nog kunna befogade erinringar göras mot båda. Är det då icke riktigt att i ett tvifvelaktigt fall icke handla? Om jag söker i mitt minne, tror jag mig kunna erinra mig ett fall, då Riksdagen aflät en skrifvelse, hvars påföljd åtminstone denna kammare icke fullt uppskattade.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om afslag.

Herr Boström, Gustaf: Orsaken, hvarför jag stannade vid att hemställa om bifall till utskottets betänkande och icke till herr Nissers förslag, är den, att i herr Nissers motivering ligger uttryckt, att han egentligen syftar på produktbeskattning. Så vidt jag förstår utskottets motivering, har det icke uteslutande ställt sig på den ståndpunkten; det ställer sig mera tvekande. Utskottets förslag är således mera rymligt, rymmer både herr Nissers förslag och mera dertill, och om en skrifvelse skall aflåtas, synes det mig vara skäl att låta den omfatta frågan i hela dess vidd. Det är därför jag fortfarande yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Wijk: Jag skulle med anledning af den siste högt ärade talarens anförande kunna gå med på utskottets förslag, om jag kunde förstå hvad dessa »andra åtgärder» skulle innebära. Det finnes ju intet annat sätt än att bibehålla det vi hafva eller öfvergå till produktbeskattning.

Herr Nisser: Endast några ord. Ifall utskottets motivering icke, såsom jag nyss hade äran påvisa, helt och hållet utesluter produktbeskattningen, skulle jag icke tvekat att gå med på utskottets hemställan. Men då utskottet alldeles fränsagt sig all produkt-

beskattning, har jag afgifvit min reservation, till hvilken jag yrkar bifall.

*Om utredning
ang. sättet för
beskattning
af socker-
tillverkning.
(Forts.)*

Friherre Klingspor: Jag beder endast att få erinra, att utskottet blott icke velat gifva ett »godkännande på förhand af produktbeskattningens införanden.

Herr Nisser: Jag beder att få läsa slutet på den punkt friherre Klingspor citerade om beskattningsformen. Utskottet fortsätter: — — — något som utskottet, med afseende å de af komitén framhållna olägenheterna vid en sådan beskattningsform och jemväl af andra grunder, ingalunda kan finna lämpligt.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Nisser vid punkten afgifna reservation; och 3:o) att utskottets hemställan skulle aflås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till Herr Nissers yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf herr talmannen hemstälde, huruvida kammaren ville till kontraposition dervid antaga bifall till utskottets hemställan eller afslag derå, och förklarade sig finna de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga afslag å utskottets hemställan.

Jemväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående punkten 2 i bevillningsutskottets betänkande n:o 27 antager afslag å utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har såsom kontraposition i nämnda votering antagits bifall till utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 47.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för hufvudvoteringen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den af herr Nisser vid punkten 2 af bevillningsutskottets betänkande n:o 27 afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan i nämnda punkt.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 47.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. utredning
i fråga om
införande af
tobaksmonopol.*

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 26 och 29 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 28, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om införande af tobaksmonopol i Sverige.

Herr von Ehrenheim: Lika med utskottet anser jag utan all tvekan, att bland de utvägar, som kunna och böra anlitas för att täcka statsverkets behof af ökade inkomster, en mer effektiv beskattning af tobak och tobaksfabrikat bör ifrågakomma. Utom spriten finnes det enligt min tanke intet föremål lämpligare för beskattning än tobak, men detta hindrar ej, att det förslag i sådant syfte, som af motionären blifvit framställt och som utskottet — ehuru, såsom det synes mig, utan att därför uttala några sympatier

— omordat och som synes vara inbegripet i utskottsbetänkandets förslag till skrifvelse, icke bör ifrågakomma. Regeringsformen förbjuder Konungen att begagna sin ekonomiska lagstiftningsrätt för att stifta monopol till förmån för kronan eller enskilde, och Riksdagen synes mig icke direkt eller indirekt böra gifva Kongl. Maj:t någon anledning att göra framställning om monopol. Det är utan tvifvel en af de sämsta former för beskattning, som kan införas, och då vi varit så lyckliga att hittills vara derifrån befriade, böra vi icke göra någonting, som kan ådraga oss en sådan beskattning.

*Ang. utredning
i fråga om
införande af
tobaksmonopol.
(Forts.)*

Jag får således för min del anhålla om bifall till den af åtskilliga af Andra Kammarens ledamöter vid betänkandet fogade reservation, som till sitt innehåll utesluter tanken på monopol.

Om också icke något annat skäl till bifall härtill skulle förefinnas — och jag är verkligen öfvertygad om att majoriteten i denna kammare ej har några sympatier för monopol —, så kan i allt fall anföras det skälet, att det icke finnes någon anledning att belasta en blifvande komité med en utredning, som är alldeles fullkomligt onödig och olämplig och som ej lär åstadkomma annat än att tiden förhalas, om förslag en gång blifver framställt, och att pappersmängden ökas.

Jag vill emellertid, för den händelse att min framställning icke skulle vinna kammarens bifall, uttala den förhoppning, att bevillningsutskottet, derest Andra Kammaren bifaller reservationen, måtte vid denna frågas vidare behandling ådagalägga samma fyndighet i afseende å sammanjemkning, som plägar utmärka lagutskottet, och att den stora och viktiga frågan således icke måtte stranda på en skiljaktighet, som efter min fulla öfvertygelse är mera formel än reel.

Medan jag har ordet, skall jag också be att få uttala den åsigten, att hvilka utvägar att vinna ökade inkomster af tobak, som än kunna begagnas, bör visserligen icke förbud mot inhemsk odling af tobak ifrågakomma. Det vore en inskränkning af näringsfriheten, och näringsfriheten — detta dyrbara arf från vår sociala utveckling — den skola vi framför allt vårda.

Herr Almström: De åsigter, som den siste ärade talaren ville göra gällande, hafva äfven blifvit framställda af utskottets minoritet, men utskottet har icke ansett sig böra taga hänsyn till dem, enär det ansågs vara af vikt, att Kongl. Maj:t skulle vara fullständigt obunden vid verkställandet af utredning i denna fråga.

Det skulle för öfrigt kunna vara ganska intressant att få en utredning, huruvida införandet af ett monopol verkligen skulle ställa sig så ofördelaktigt och huruvida monopol under alla förhållanden verkligen är något så olämpligt, som den siste ärade talaren antog. Det har visserligen blifvit ett slagord, att så är förhållandet, men det torde vara skäl att genom en utredning söka få mera klarhet i frågan.

*Ang. utredning
i fråga om
införande af
tobaksmonopol.
(Forts.)*

Jag vill i förbigående nämna, att det inom utskottet icke fans synnerligen stora sympatier för införande af monopol, eller, rättare sagdt, just inga sympatier alls, men man ansåg sig dock vara skyldig att låta Kongl. Maj:t hafva full frihet å hela området vid utredning af frågan.

Jag skall ej inlåta mig på den konstitutionella delen af den siste ärade talarens anförande; jag vill blott som min mening framhålla, att om ett monopol skulle visa sig vara nyttigt för landet, Kongl. Maj:t och Riksdagen väl ega rätt att besluta derom. Jag slutar mitt anförande med att säga, att jag för min del icke tror, att något monopol kommer till stånd, men att jag anser det vara skäl att se till, hvilka fördelar och olägenheter införandet deraf skulle medföra.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af förhandlingarna, i enlighet med de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande betänkande hemställt samt vidare derpå, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Brodin med flere vid betänkandet afgifna reservation, och förklarade herr vice talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande n:o 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den af herr Brodin med flere vid betänkandet afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut, sedan jemväl den förseglade sedeln öppnats, befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 52.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 26 och 29 i denna månad bordlagda betänkande n:o 29, i anledning af väckt motion om höjning af tullsatserna för arbetad tobak.

Punkten 1.

Ifrågasatt höjning af tullen å cigarrer och cigarretter.

Herr Almström: Såsom af betänkandet synes, hafva utskottets ordförande, herr Lithander och jag tecknat oss såsom reservanter mot utskottets beslut. Anledningen dertill är, att vi ansett, att det, till följd af de i motionen anförda skäl och sedermera tillkomna upplysningar, för oss varit tydligt, att cigarr- och cigarrettfabrikationens läge här i landet är ganska kritiskt och att den är i behof af ökad skydd. Dertill har kommit ännu en omständighet, som gjort oss benägna att till någon del ingå på hvad motionären föreslagit, den nemligen, att, då taratariffen var under behandling i utskottet, man i allmänhet var temligen ense, att taraberäkningen vid införsel af utländska cigarrer och cigarretter stälde sig synnerligen ofördelaktig för de svenska fabrikerne. Då vi likväl ej hade anledning att göra några större ändringar i taraförslaget, läto vi det förslag, som var framlagdt, förblifva oförändradt, men uttryckte den förhoppningen, att, när tullfrågan skulle komma under utskottets behandling, det skulle kunna beredas cigarr- och cigarrettfabrikationen någon fördel i stället för hvad den förlorade på taran.

Nu hade vi visserligen icke ämnat gå motionärens önskningsar till mötes i deras fulla utsträckning, utan vi ämnade föreslå en mindre höjning än hvad han begärt, men då vår åsigt inom utskottet ej vann tillslutning, ansågo vi icke nödigt att formulera densamma till något bestämdt yrkande.

Jag har med mitt yttrande endast velat anföra orsakerna till vår reservation, och jag har icke något yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i den föreliggande punkten hemställt.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid föredragning af bankoutskottets den 26 och 29 innevarande april bordlagda memorial n:o 10, med förslag till ny aflösningsstat för riksbankens hufvud- och afdelningskontor, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 26 och 29 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 47, i anledning af väckt motion med förslag till lag om byggnad och underhåll af vissa enskilda vägar på landet, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 26 och 29 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 48, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående registrering dels af centralföreningar, bestående af registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, dels ock af konsumtionsföreningar med syfte att sälja varor äfven till andra än föreningsmedlemmar.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

*Ifrågasatt
utsträckning
af s. k.
konsumtions-
föreningars
försäljnings-
rätt.*

Herr Hasselrot: Som kammaren kanske behagade erinra sig, var den nu föreliggande frågan före vid förra riksdagen, väckt af samme motionär som nu. Lagutskottet gjorde då samma hemställan som nu, nemligen om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, men kammaren afslog denna hemställan, och frågan förföll.

Jag har för min del enahanda uppfattning som lagutskottet derom, att dessa kooperativa föreningar hafva en mycket stor betydelse, såväl i socialt som ekonomiskt hänseende. Men deraf följer, enligt mitt förmenande, icke, att den ram för deras verksamhet, som lagstiftningen uppdragit, skall vidgas på sätt utskottet ifrågasatt.

Kammaren har sig bekant, att kooperativa föreningar falla under lagen för registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet. Dessa föreningar hafva såsom säkerhet för sina förbindelser ingenting annat än sin egendom; personlig ansvarighet förekommer mycket sällan. Intet tillskjutet aktiekapital finnes, utan hela egendomen utgöres af delegarnes insatser, och dessa insatser bestå ofta blott i delegarnes prestationer eller varor, som de skjuta tillsammans. Då således säkerheten är ringa och medlemmarnes antal kan vara så litet som fem, så har också lagen efter mitt förmenande med klok förtänksamhet inskränkt dessa föreningars verksamhet derhän, att de endast må åt medlemmarne anskaffa lifsmedel eller andra förnödenheter, eller afsätta alster af medlemmarnes verksamhet, eller bereda bostäder åt medlemmarne, eller på annat dermed jemförligt sätt främja medlemmarnes intressen.

Häraf följer således icke, att all handel är förbjuden för dessa föreningar. Om t. ex. en förening bildats för att afsätta med-

lemmarnes alster, så ligger det ju i föreningens natur, att handel med dessa alster skall ega rum. Men i det fall, som motionären och lagutskottet afser, der föreningens ändamål är att för medlemmarnes räkning inköpa lifsförnödenheter eller annat dermed jemförligt, är enligt den nuvarande lagstiftningen försäljning af dylika förnödenheter till andra personer än föreningens medlemmar förbjuden, så vidt denna försäljning kan anses innebära handel. Dermed är dock icke hvarje försäljning till annan än föreningsmedlem förbjuden, ty en sådan förening har samma rätt, som hvarje enskild person i vårt land. Om inköpta födoämnen icke gå åt, få de naturligtvis säljas till någon annan person eller något bolag. Föreningen får blott icke dermed drifva handel, konkurrera med andra handlande eller handelsbolag.

Jag tror för min del, att både med hänsyn till allmänheten och till dessa föreningars eget bästa, rätt sedt, det är fördelaktigast, att föreningarna hållas inom de gränser, som den nuvarande lagstiftningen utstakat. Att, såsom motionären ifrågasatt, medgifva rättighet att inregistrera föreningar för handel hufvudsakligen med föreningens egna medlemmar, anser jag möta praktiska svårigheter. Det står i verkligheten icke till att säga, när handel bedrifves hufvudsakligen med föreningsmedlemmar och såsom bisak med andra personer. Förhållandena skifta i detta afseende så mycket, att det är omöjligt för myndigheterna att konstatera, när det ena eller andra fallet föreligger. Blir verkligen handeln med lifsförnödenheter inom en kooperativ förening af den omfattning och storlek, att det lämpar sig att sälja till hvem som helst, d. v. s. till andra än föreningens egna medlemmar, må då denna förening ombilda sig till aktiebolag och sköta sin affär på det sätt, som lagen i så fall föreskrifver. Men så länge dessa föreningar vilja hafva förmånen af att icke behöfva erbjuda så stor säkerhet som andra handlande och så länge de vilja verka under de enkla former, som den för kooperativa föreningar gällande lagen föreskrifver, så böra de också efter mitt förmenande hålla sig inom den ram, som för närvarande är för dem bestämd.

På dessa grunder tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte, med vidhållande af sin vid förra riksdagen uttalade mening, afslå den nu föreliggande framställningen.

Herr Sandqvist: Lagutskottet intog vid förra årets riksdag samma ståndpunkt i denna fråga som i år. Jag tillät mig då att här i kammaren yrka bifall till lagutskottets hemställan, och jag har icke sedan dess ändrat mening.

Det är ju alldeles obestriddigt, att dessa föreningar, om de skola kunna vinna någon slags omfattning, böra hafva en friare rätt att handla, än de nu ega. Jag har för min del icke kunnat finna, att någon enda olägenhet skulle vara förbunden med en sådan utvidgning af deras rättigheter.

*Ifrågasatt
utsträckning
af s. k.
konsumtions-
föreningars
försäljnings-
rätt.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
utsträckning
af s. k.
konsumtions-
föreningars
försäljnings-
rätt.
(Forts.)*

Det har visserligen sagts, att den säkerhet, som dessa föreningar kunna presteras gent emot dem, som med dem inlåta sig i affärer, skulle vara liten eller ingen. Jag vill dock påpeka, att precis samma förhållande råder i fråga om andra, som inlåta sig i handel och vandel med hvarandra, det nemligen, att klokheten bjuder att ej sälja till andra än sådana, som antagas kunna betala. Det finnes aktiebolag, som visserligen ståta med stora aktiekapital, men som i alla fall icke erbjuda någon egentligen större säkerhet för det. Då således den enskilda omtänksamheten äfven gent emot kooperativa föreningar väl får antagas göra sig gällande, kan jag icke förstå, hvarför det skulle vara mera skadligt, att slika föreningar också finge inlåta sig i affärer med andra än egna föreningsmedlemmar, d. v. s. allmänheten. Men utan allt tvifvel skulle en stor nytta beredas dessa föreningar och deras ledamöter genom en utvidgad befogenhet. Och då icke en enda verklig olägenhet deraf kunnat påvisas, kan jag icke annat än yrka bifall till lagutskottets förslag i den nu föredragna andra punkten.

Herr Lundberg: Efter min uppfattning är den verkliga inbörden af föreliggande motion önskan att bereda konsumtionsföreningar rätt att hålla öppen bod tillgänglig för allmänheten, hvaraf åter skulle följa tillfälle för dessa konsumtionsföreningar att fritt konkurrera med detalj- och minuthandlare. Det synes mig dock, att lika rättigheter böra motsvaras af lika skyldigheter. Den enskilde affärsmannen svarar med all sin förmögenhet för de förbindelser, han ikläder sig i och för sin affär, men medlemmarne i dessa konsumtionsföreningar — der de ej annorlunda särskildt sig förbundit — svara för föreningens affärer endast med den lilla insats, de gjort.

Då nu föreningar kunna bildas af endast fem personer och insatsen kan vara så låg som en krona per person, kan sålunda en dylik förening börja sin verksamhet med endast fem kronors inbetaldt kapital. Här finnes sålunda ingenting att förlora, men allt att vinna. Följden af ett bifall till motionen skulle derför blifva en oerhörd illojal konkurrens med detalj- och minuthandlarne.

Då sålunda, jag upprepar det ännu en gång, lika rättigheter böra motsvaras af lika skyldigheter, yrkar jag afslag å lagutskottets betänkande.

Herr Leman: Af den föregående talarens yttrande synes mig nästan framgå som om han skulle förmena, att konsumtionsföreningar icke för närvarande skulle få idka försäljning i öppen bod. Det är dem dock ingalunda förmenadt. Hvad som är tveksamt — men dock icke mera än *tveksamt* —, det är, huruvida de i öppen bod få försälja varor till andra än föreningens egna ledamöter.

Om det nu hade varit fråga om att söka stäffa onyttiga in-

köp, så kunde jag hafva förstått deras månhet, som tala om den illojala konkurrensen med minuthandlarne; men motionären har icke vidrört frågan om inköp, utan endast åsyftat, att föreningarna skulle få sälja varor äfven till andra än föreningsmedlemmar.

Det finnes fall, då en förening är både konsumtionsförening och produktionsförening. Det finnes t. ex. mejeriföreningar, som producera smör, ost och dylikt, hvilka varor de ega rätt att sälja till hvem som helst; men de kunna på samma gång vara konsumtionsföreningar, som inköpa vissa varor för medlemmarnes räkning. Dessa varor skulle de likväl icke få sälja till andra än sina egna ledamöter. Inköpa de t. ex. gödningsämnen, skulle de icke få sälja en enda säck sådan vara till andra än föreningsmedlemmar.

*Ifrågasatt
utsträckning
af s. k.
konsumtions-
föreningars
försäljnings-
rätt.
(Forts.)*

Jag kan icke förstå hvilka olägenheter ett medgifvande i förelaget afseende skulle medföra för rättssäkerheten eller hvilken skada som derigenom skulle tillskyndas andra idkare af handel. Jag förstår deras åsigt, som säga, att något förbud härför verkligen icke finnes i lagen. Men jag förstår icke dem, som så skarpt motsätta sig, att en dylik rättighet med uttryckliga ord må medgifvas föreningarna. Man kan ock tänka sig, huru lätt det kan gå för sig att kringgå saken derigenom att själfva inköpet i handelsboden verkställes af en föreningsmedlem för en icke-föreningsmedlems räkning. För öfrigt är att märka, att det för handelsföreståndaren hos vissa konsumtionsföreningar, hvilka drifva stor handel i öppen bod, kan vara skäligen svårt att kontrollera, att den, som köper — i synnerhet om det är qvinna eller barn — verkligen är anförvandt till någon ledamot af föreningen. Ett härvid begånget misstag skulle ju kunna rubriceras såsom en lagöfverträdelse. Jag anser emellertid, att man i allmänhet bör akta sig för att på ett sådant sätt skärpa till lagarne, att ganska naturliga förhållanden kunna blifva bestraffade som förseelser.

För min del får jag, då här icke är fråga om annat än om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hasselrot: För att börja med den siste ärade talarens invändningar emot den talare, som närmast före honom hade ordet, så förklarade han, att, om det vore fråga om att minska summan af inköpen för att förhindra illojal konkurrens, han för sin del kunde tänka sig, att en ovilja kunde förefinnas emot konsumtionsföreningarnas verksamhet. Men, sade han, derom är det icke fråga, utan frågan gäller, att konsumtionsföreningarna skola få sälja till andra än föreningsmedlemmar.

Jag frågar då: om konsumtionsföreningarna nu, sådan lagen är, endast få sälja varor till föreningsmedlemmar, är det icke gifvet, att inköpen då blifva mindre, än om de finge sälja varor till hvem som helst? Under nuvarande förhållanden minskas af sig sjelf —

*Ifrågasatt
utsträckning
af s. k.
konsumtions-
föreningars
försäljnings-
rätt.
(Forts.)*

utan att något stadgande derom finnes — den kredit, som en dylik förening behöfver använda hos grossörer och andra.

Den siste talaren yttrade vidare, att om en förening är både konsumtions- och produktionsförening, är det gifvet, att den får sälja sina egna produkter till allmänheten, men icke hvad den inköper för medlemmarnes räkning. Detta är naturligtvis en olägenhet, om ett dylikt fall någonsin kan påvisas ega rum. Detta är dock vanligen så vidt skilda saker, att om samma personer önska vara medlemmar af såväl produktions- som konsumtionsföreningar, bildas förr två föreningar, den ena konsumtions- och den andra produktionsförening. Mycket sällan torde det ock inträffa, att samma personer hafva enahanda intressen i begge dessa afseenden.

Den ärade talaren sade äfven, att, derest konsumtionsföreningen håller öppen bod för föreningens medlemmar, det måste vara omöjligt att hålla kontroll öfver, att det endast är föreningsmedlemmar, som köpa, och icke äfven andra personer. Det går helt enkelt så till i praktiken, att alla föreningsmedlemmarne hafva bok. Vinsten skall fördelas efter de olika inköpen, fördelas emellan föreningsmedlemmarne. Ty föreningen såsom sådan har ingen förmögenhet, den får ingen vinst, utan allt skall delas ut till de enskilda personer, som äro medlemmar i föreningen. Det anmärkta förhållandet är således lätt afhjelpat, och därför visar sig icke heller i praktiken någon svårighet möta.

Jag upprepar ännu en gång, att fall kunna förekomma, då denna kooperativa rörelse vidgar sig till den omfattning, att en dylik förening kan hafva svårt att hålla sig endast till föreningens medlemmar. Må den då gå öfver till den normala form, som lagen fordrar, aktiebolag eller enkelt bolag, så äro derigenom svårigheterna lösta.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af första särskilda utskottets den 26 och 29 i denna månad bordlagda memorial n:o 3, i anledning af dels kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om vissa delar af det i utskottets utlåtande n:o 1 framlagda förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, dels Andra Kamrarnes återremiss af 4 och 6 §§ af samma lagförslag samt båda kamrarnes återremiss af det i berörda utlåtande framlagda förslag till lag om ändrad lydelse af 2 § i förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, biföll Första Kamraren för sin del hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt mellan talmännen träffad öfverenskommelse omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen komme att anställas vid kamrarnes sammanträden tisdagen den 6 nästkommande maj öfver de voteringspropositioner för sådana omröstningar, som då vore af båda kamrarne godkända.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,05 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 2 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne månad.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 56, i anledning af väckt motion angående beskattning af punsch;

n:o 57, i anledning af justitieombudsmannens framställning rörande provision vid försäljning af stämplor; samt

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 30 sistlidne månad bordlagda memorial n:o 5 äfvensom statsutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 11.

Vid föredragning af statsutskottets den 30 nästlidne april bordlagda memorial n:o 65, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kongl. Maj:ts proposition om inrättande af en riksförsäkringsanstalt, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 30 sistlidne månad bordlagda utlåtande n:o 66 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden n:is 17 och 18.

Herr *Benedicks* aflemnade en motion, n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fosterbarns vård.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar efter kammaren åtskildes kl. 2,40 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 3 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne april.

Upplästes följande ingifna läkareintyg:

Att herr landshöfding *Nordenfalk*, som lider af bronchit, icke för närvarande kan deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygas härmed.
Stockholm den 2 maj 1902.

Ernst Lidin,
legit. läkare.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

n:o 67, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel;

n:o 68, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående reseersättning åt landshöfdingarne i de sex nordligaste länen;

n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående godkännande af uppgjortt förslag i fråga om uppförande vid Upsala hospital för Upsala läns räkning af en vårdanstalt för sinnessjuka;

n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående visst förklarande i fråga om försäljning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm; och

n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af ny byggnad för Kongl. Maj:ts kansli m. m.;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 2, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag om domsagas kansli, till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i konkurslagen, till lag angående ändrad lydelse af 27 § i lagen om boskilnad den 1 juli 1898, till lag om

ändrad lydelse af 9 § i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo, samt till lag angående ändrad lydelse af 11 och 12 §§ i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämmning, dels ock Kongl. Maj:ts under förutsättning af bifall till nämnda proposition i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående höjning af anslagen till rikets hofrätter; och

n:o 3, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tolks anlåtande vid domstol, dels ock Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om rätt till användande af anslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter; äfvensom

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial:

n:o 4, angående anvisande af ytterligare medel för fullbordande af riksdags- och riksbankshuset på Helgeandsholmen m. m.; och

n:o 5, i anledning af framställda förslag i fråga om ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883; äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 19, angående en af herr A. Petersson m. fl. väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående patientafgifterna vid upptagningsanstalter för sinnessjuka.

Vid föredragning af den af herr *Benedicks* under gårdagen afgifna och då bordlagda motion n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fosterbarns vård, hänvisades denna motion till särskilda utskottet n:o 2.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 30 nästlidne april och den 2 innevarande maj bordlagda memorial n:o 5, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af utskottets utlåtande n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 30 sistlidne april och den 2 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningstaterna.

Punkterna 1—11.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Grefve Taube: Herr grefve och talman! Vid denna punkt är det fogad en reservation af herr Lundeberg med flere, i hvilken begäres, att Riksdagen må, med anledning af Kongl. Maj:ts ifrågasvarande framställning och herr Björlins med flere ofvanberörda motion, åt aflidne kaptenen vid kongl. flottan Johan August Fredrik Grahms dotter Margit å allmänna indragningsstaten uppföra pension till belopp af 1,200 kronor om året, att utgå från och med den 1 mars innevarande år till dess hon fyllt 18 år. Under hänvisning till hvad reservanterna i denna punkt yttrat som ock till hvad i motionen innehålles, får jag yrka afslag på utskottets förslag och bifall till den af reservanterna gjorda hemställan.

*Pension åt af-
lidne kaptenen
J. A. F. Grahms
dotter.*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten endast yrkats, att kam-maren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg med flere vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i punkten hemställt samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 13—25.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkten 27.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 28.

Friherre Gripenstedt: I denna punkt har statsutskottet afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts framställning på den grund, att von Feilitzen icke varit i statens tjänst anställd. Mot detta utskottets beslut hafva samtliga ledamöter af utskottet från Första Kam-maren afgifvit sin reservation.

Det är visserligen sant, att von Feilitzen icke varit i statens tjänst direkt anställd, men han har dock gjort landet stora tjänster, ja, ofantligt stora tjänster på sitt område, och vore därför förtjent af något erkännande. Han har nu med döden afgått, och hans enka

*Pension för
C. H. J. von
Feilitzens
enka.*

lefver i små omständigheter. I liknande fall har Första Kammaren alltid bifallit Kongl. Maj:ts framställningar, och jag ber därför att få yrka bifall till den af herr Lundeberg med flere afgifna reservationen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr tal-
mannen, att beträffande föreliggande punkt annat yrkande ej före-
kommit, än att kammaren, med afslag å utskottets hemställan,
skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg
med flere vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskot-
tet i punkten hemställt samt vidare på godkännande af berörda
yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja
besvarad.

Punkterna 29—34.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggningarna i
Stockholm
med omnejd.*

Föredrogs å nyo statsutskottets den 30 nästlidne april och den
2 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 66, i anledning af Kongl.
Maj:ts proposition angående inköp af de enskilda telefonanlägg-
ningarna i Stockholm med omnejd.

Friherre Sparre: Det är icke min mening att göra något yr-
kande i strid mot ett enhälligt statsutskott, men jag vill tillkänna-
gifva, att jag icke kan biträda utskottets åsigt i den föredragna
punkten. På de skäl, som af telegrafstyrelsen och de sakkunnige
anförts för inköpet, anser jag, att det varit både en fördel för sta-
ten och till nytta för allmänheten, om det kommit till stånd.
Dessa skäl äro sammanfattade på sidorna 59 och 60 i den kongl. pro-
positionen, och skall jag be att få uppläsa några få punkter af
dem. Der säges:

»att samma köpesumma, betraktad såsom ett kapital, placeradt
i syfte att gifva en tillfredsställande afkastning, måste beräknas
redan från början skola lemna en annuitet, tillräcklig till kapitalets
fulla förräntning och snabba amortering.»

Vidare säga de sakkunnige på sidan 60:

»Om och i sådant fall i *hvilken utsträckning* staten bör inlåta
sig på ekonomisk och industriell verksamhet, är i och för sig en
ganska svårlöst och därför fortfarande mycket omtvistad fråga. Men
rörande tvenne områden för en sådan verksamhet torde knappast
numera någon större meningsskiljaktighet råda: Ett lands post- och
telegrafväsen — och till det sistnämnda hör telefondriften såsom
en integrerande verksamhetsgren — kunna icke tillfredsställande

ordnas utan såsom ett sammanhängande, hela landet omslutande helt. Men en sådan helhet kan af den enskilda företagsamheten näppeligen åstadkommas; den vinnes endast, då dessa verksamhetsområden öfvertagas af staten. Och därför bör och måste statsverket taga dem om hand.

Också är denna uppfattning redan i Sverige af statsmakterna accepterad. Sålunda har staten här alltid sjelf omhänderhaft postväsendet och afvisat försök att inkräkta på denna dess verksamhet. Telegrafväsendet har ända från telegrafens första användning i landet legat i statens hand. Hvad telefonen angår, lemnade staten här med en viss tveksamhet i början initiativet åt de enskilde, och så uppstod en mängd små privatnät. Men då det sedan blef fråga om de långa och dyrbara interurbana ledningar, som erfordrades för att sammanknyta lokalnäten, måste staten ingripa; och sedan har den af omständigheternas och konsekvensens makt drifvits att steg för steg söka öfvertaga det hela. Det återstår endast en enda länk, men en synnerligen vigtig sådan för att möjliggöra hela det svenska telefonväsendets inordnande under likartade former öfver hela landet. Och denna länk erbjuder sig nu för statsverket tillfälle att på fullt antagliga vilkor förvärfva.»

De sakkunnige, som yttrat sig i frågan, äro framstående och dugande män. De sluta sitt anförande med att förorda inköpet. Jag är också för min del fullkomligt öfvertygad derom, att äfven om förslaget nu skulle förkastas, kommer det likväl till stånd framdeles, men då på för staten ogynsammare vilkor. Det är också därför jag önskar att nu få detta mitt uttalande till kammarens protokoll.

Hans excellens friherre von Essen: Det gifves tillfällen, då man, trots man förutser, att intet resultat kan vinnas, dock känner sig pligtig att begära ordet och upptaga en dyrbar tid för att gifva sin mening till känna, på det att en gång framtiden något må vittna om att personer dock funnits, hvilka försvarat hvad enligt deras åsigt en gång måste tränga sig fram och genomföras, ehuru kanske med ånger, att sådant inte skett, medan rätta tiden var inne. Det är af detta skäl jag ber att få framhålla min mening i denna, såsom mig synes, för landet mycket vigtiga fråga.

Ehuru, såsom jag nyss nämnde, utsigterna för framgång för den kongl. propositionen torde vara snart sagdt inga, vill jag dock erinra om hvad som passerade 1889, då Kongl. Maj:t framlagt proposition inför Riksdagen rörande anvisandet af ett anslag af 750,000 kronor för anläggning af s. k. långledningar. Dessa långledningar voro afsedda att utgöra början till en utvidgning af telefonväsendets arbetsfält inom landet. Detta var en för dess framtid afgörande fråga. Hade förslaget då fallit, så skulle ej heller till gagn för telefonväsendet i riket dessa långledningar blifvit anlagda, ty de enskilda bolagen hade icke kunnat och staten hade ej fått göra

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggningarna i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggning-
arna i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

det. Till följd af det motstånd, som då uppstod, framträdande i form af ett afstyrkande från alla Första Kammarens representanter i statsutskottet, under det alla Andra Kammarens 12 ledamöter i nämnda utskott hade en olika mening, kom frågan att afgöras genom gemensam votering, och resultatet blef, att den kongl. propositionen bifölls och anslag beviljades. Utan att vilja framställa någon anklagelse — hvar och en är skyldig att följa sin öfvertygelse, och jag tillåter mig icke att klandra någon, ehuru motsatt min egen — vill jag dock påpeka det faktum, att den åsigt, som vid detta tillfälle gjorde sig gällande bland Första Kammarens ledamöter i statsutskottet, att skäl icke vore för handen att gynna rikstelefonnätets utbredning, finnes fortfarande vara tongifvande i utskottets betänkande. Utskottet har nemligen framhållit tvenne omständigheter. »Det sätt, på hvilket allmänhetens behof», säger utskottet, »af ifrågavarande kommunikationsmedel för närvarande tillgodoses, torde icke gifva berättigad anledning till klander, och det kan sättas i fråga, huruvida på det hela större fördelar skulle beredas trafikanterna, om landets hela telefonverksamhet lades i statens hand.» Detta är det ena, och det andra: »i förevarande hänseende lärer nemligen den hittillsvarande konkurrensen icke kunna fränkännas all betydelse». Hvad nuvarande trafikförhållanden beträffar, lär det icke vara främmande för någon, som begagnat sig af riks- eller allmänna telefon, att tillvägagångssättet vid öfvergång från den ena till den andra är synnerligen besvärligt; man får vänta, emedan någon ledning är upptagen eller sönder, eller emedan något annat hinder kommit emellan. Genom detta förhållande uppstå naturligtvis olägenheter för den trafikerande allmänheten; det torde ej kunna förnekas, och tydligen skulle, sedan telefonväsendet kommit i *en* hand, en enhetlig skötsel och vård af det hela bereda allmänheten stora fördelar. En annan sak är här att beakta, och det är, att, såsom allmänheten nu begagnar sig af telefonen, för dem, som af densamma hafva verkligt behof, läggas hinder i vägen, då de på bestämd tid vilja telefonera i angelägenheter af betydelse. Detta sker genom det sätt, hvarpå telefonen nu användes och som ej gerna kan undvikas, i det att samtal af ingen betydelse rätt långa stunder få ega rum. Man har försökt inskränka tiden för hvarje samtal till tre minuter, men ej funnit det utförbart. Det talas nu emellertid om toaletter, kaffe-bjudningar och man vet ej hvad allt för strunt, medan t. ex. en affärsman, som har mycket viktiga saker att tala om, får vänta. Huru skall sådant förekommas? Det vore mycket lätt, om *en* styrelse finge sköta det hela, såsom det bör skötas. Man kunde helt enkelt ålägga abonnenterna en lindrig apparatavgift och sedan låta dem betala något visst för hvarje samtal. Kostnaden för telefonering behöfde på detta sätt ej blifva större, men man komme att inskränka alla de onödiga samtal, hvilka nu hindra sådana, som äro af större vikt.

Hvad åter konkurrensen beträffar, hvilken skulle vara så nyttig, vill jag derom säga, att just då anslaget till rikstelefon å 750,000 kronor beviljades, sattes afgiften för längre afstånd, såsom t. ex. till Göteborg, till 50 öre för ett samtal på tre minuter. Att detta är billigt framgår af en jernförelse med kostnaden för telegrafering, 1 krona för ett telegram å 10 ord, hvarvid man dock icke erhåller svar. Då måtte väl telefonafgiften 50 öre för ett samtal, hvarunder man meddelar sig och erhåller svar flere gånger, vara synnerligen billig. Men denna låga afgift har icke framkallats af någon konkurrens, utan har telegrafstyrelsen gjort detta af egen drift. Alla af telegrafstyrelsen bestämda telefonafgifter hafva varit billiga utan att vara beroende af någon konkurrens. Ställningen är nu den, att telegrafstyrelsen för hvarje apparat i rikstelefonens nät bestämt afgiften till 80 kronor, under det allmänna bolaget deremot har en graderad skala från högsta afgiften 100 kronor ned till 36 kronor, beroende på de förmåner, det ena eller andra slaget apparater bereder. Konkurrensen har enligt min tanke här icke det ringaste inflytande. Hvad för öfrigt konkurrensen beträffar, hemställer jag, huruvida det kan anses, att inom jernvägstrafiken denna nedbringar frakttaxorna. Skulle konkurrens med enskilda jernvägar hafva varit behöflig för åstadkommande af billiga taxor? Visst icke! Det är så långt härifrån, att tvärtom statens jernvägar tagit försteget, när det gällt att erhålla billiga taxor, och de enskilda jernvägarne hafva härvid följt efter.

Hvad rikstelefonen angår, har emellertid det enkla förhållandet varit bestämmande, att man fått lof ställa inkomsterna så, att de kunnat betala ränta och amortering på de högst betydande belopp, som under åren till densamma lemnats, och hvilken statsinstitution, som inrättats med hjälp af lånta medel, behöfver betala ränta och amortering såsom telefonväsendet? Man kan nu påvisa, att t. ex. statens jernvägar lemna inkomst, men skulle de ej förmå betala dem åliggande annuiteter, så får det gå såsom det kan. Den institution åter, som här är i fråga, måste iklåda sig ansvar för betalning af annuiteterna. Den gör det också, så att då lånet efter den 12-åriga amorteringstidens slut är inbetaldt, kommer telefonväsendet att blifva en tillgång i statens hand, hvarigenom årligen ganska afsevärda inkomster komma att tillföras statskassan. Samma förhållande komme enligt min öfvertygelse att ega rum med det telefontät, hvars inköp föreslås, och hvilket efter alla beräkningar skulle komma att lemna en afkastning sådan, att statens kostnader skulle vara amorterade på omkring 20 år, efter hvilken tid staten skulle vara skuldfri egare till detta i hög grad inkomstgifvande telefontät.

Nu säger utskottet, att, äfven med erkännande af fördelarne af ett köp, den föreslagna köpesumman i alla fall är för stor. Jag frågar om någon af kammarens här församlade ledamöter, som äro kunnige män hvar i sin stad, ja, samt skickliga och beredde att göra

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggningarna i
Stockholm
med omnejd
(Forts.)*

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggningarna i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

noggranna kalkyler, kan påstå, att denna köpesumma är allt för hög. Får man icke lof att i detta fall förlita sig på auktoriteter, hvilka ega betydelse, och då jag säger, att en af dessa auktoriteter är telegrafstyrelsen, hvilken i sin nu afgångne chefs hand under så lång tid inköpt så många enskilda telefonnät öfver hela landet, hvarvid dessa betalats med lånta penningar, som skolat amorteras, måste icke denna erkännas såsom auktoritet vara mer värd än någon annan, då det gäller att bedöma ett pris såsom i detta fall? Det är icke troligt, att telegrafstyrelsen skall tillstyrka, att man bjuder mer, än densamma ser sig god att kunna förränta. En sådan auktoritet måste äfven tillerkännas de tre herrar, hvilka utsetts att såsom sakkunnige yttra sig i denna fråga. Skall man icke tro, att dessa kunnat bedöma saken rätt, vet jag icke, hvem man skall tro. De två äro genom sin ställning obestriddligt sakkunnige och den tredje en affärsman. Jag tror mig icke säga för mycket, om jag nämner, att denne vid tillträdet af sitt uppdrag syntes hysa mycken tvekan, huruvida skäl att tillstyrka inköp kunde finnas, men då han slutade detsamma, yttrade han till mig: »vore jag i statens kläder, köpte jag genast till föreslaget pris, så fördelaktig anser jag denna transaktion», och denna hans åsigt återfinner man äfven i det afgifna utlåtandet. Härtill kommer, att man vid genomgående af allmänna bolagets räkenskaper för 1901, efter afdrag för öfveringenjörens, styrelsens och revisorernas aflöningar, hvad inkomsterna beträffar kommer till ett nettobelopp af 832,124 kronor, motsvarande på köpesumman, som är 12,799,330 kronor, en ränta af 6,5 procent. Detta är ett faktum, och då man dertill har de åberopade auktoriteterna att stödja sig på, kan jag ej se, att de bevis, statsutskottet anför för att priset skulle vara för högt, böra något gälla för dem, som icke hafva tillfälle att sjelfva genom siffror och sakkunskaper, om jag så får säga, något beräkna detta inköp.

Värderingen kan ju, om man så behagar, göras på mycket olika sätt; man kan tala om rentabilitet eller om materialvärde. Detta sistnämnda värde har underkänts såsom beräkningsgrund, ty det kan sägas, att en del af dessa trådar och ledningar icke äro för längre kommande tid användbara och således ej böra ingå i beräkningen. Till ledning för ett bedömande kan jag dock säga, att allmänna bolagets apparater i denna stad värderats till 331 kronor, under det rikstelefonens kostat 386 kronor; hvad landsledningarna angår, hafva allmänna bolagets kostnader per apparat beräknats till 467 kronor, under det rikstelefonens gå till 523 kronor, således för det förra ett mycket lägre pris. Uti dessa belopp äro, såsom man torde inse, äfven inräknade kostnaderna för förbindelseledningar, tillhörande hvarje apparat, hvars pris eljest uppgår till cirka 90 kronor. Nu är förhållandet vidare det — och jag hoppas jag ej sårar någon med detta omnämmande — att Stockholms stadsfullmäktige ledsamt nog förfarit mycket hårdhänt emot rikstelefon,

medan de deremot gynnat allmänna bolaget. Följden häraf har bland annat blifvit den, att rikstelefonen sedan 1895 icke kunnat lägga ledningar under gatan i trummor och med kablar. Sådant har varit en mycket betydande olägenhet, ty såsom man lätt kan finna, fordra de ledningar, som anbringats på taken, oerhörda reparationskostnader hvarje år, hvilka helt och hållet undvikas vid underjordiska ledningar. Stadsfullmäktiges handlingssätt i detta fall har blifvit en följd af deras fordran, att ett kontrakt, som första gången uppgjordes på för Stockholms stad mycket fördelaktiga vilkor, skulle få fortfara ända till 1920, men härför kunde telegrafstyrelsen af ganska naturliga skäl ej gå in. Jag har erinrat härom icke för att klandra någon, utan för att nämna, att icke mindre än 10,000 reservledningar finnas af allmänna bolaget nedlagda i trummor, och dessa ledningar komma att, då köpeaftal uppgjorts, af nämnda bolag öfverlemnas till rikstelefon. Dessa 10,000 reservledningar betyda oerhördt mycket för framtiden, och en massa ledningar, som nu äro uppsatta på taken, komme då att förflyttas och utbytas mot ledningar af förra slaget, till största fördel för blifvande telefonverksamhet. Bland andra fördelar af ifrågavarande köp, hvilkas värde ej kan så noga i siffror uppgifvas, är, att man här finge utväg att göra de utvidgningar, som i en snar framtid äro nödvändiga för rikstelefonens räkning, nemligen i afseende å de byggnader, der rikstelefonen är inhyst. Enligt hvad chefens för civildepartementet redogörelse upplyser, skulle de byggnader, som af allmänna bolaget öfverlemnas, på ett för rikstelefonen särdeles fördelaktigt sätt kunna användas, hvarjemte genom uthyrning af icke behöfliga lokaler betydande inkomst kunde beredas. Allt detta skulle för rikstelefonens verksamhet vara till icke obetydlig fördel.

Påtagligt är äfven, att genom en sammanslagning stora besparingar kunde ske. Utom att allmänheten beredes obehag vid öfvergång från det ena telefontätet till det andra, kan man lätt förstå, att äfven tjänstepersonalens tid härigenom i högsta grad upptages. En annan sak är, att nu ofta dessa små vaxelstationer förekomma, der en person är sysselsatt för att betjena några få abonnenter. I samma stund sammanslagning egde rum, uppstode och samlades flera abonnenter, så att samma person, som förut varit sysselsatt för ett fåtal, finge tre å fyra gånger så många abonnenter att sköta, och telefondriften komme i högsta grad att på detta sätt förbilligas.

Slutligen är af de sakkunnige uppgifvet, något, som för öfrigt är mer än väl känt, att i nästan alla länder staten med stora uppoffringar fått inköpa enskilda telefontät, en sak, hvori alla för länge sedan funnit sig såsom helt naturlig. Hvad främmande länder för öfrigt beträffar, ställer sig jmförelsen med Sverige så, att icke något annat land i verlden eger ett så utveckladt telefonväsende som vårt, ej heller erbjudas någonstädes så billiga telefonafgifter som de af både rikstelefonen och de enskilda bolagen här betingade. I detta fall stå vi främst, men vi stå efter i fråga om

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fontät i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggning-
arna i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

telefonväsendets ordnande i hufvudstaden, der en fortsatt verksamhet på två skilda håll enligt min tanke kommer att göra stor skada.

Jag vågar icke längre upptaga kammarens tid i denna fråga, som jag tillåter mig säga för mig visst icke är främmande, utan sedan föregående tid varit af synnerligt intresse. Skulle någon mer yttra sig i samma riktning som jag, vore det för mig glädjande, men anser någon nödigt att uppträda mot mig, torde det hvarken lända till sakens gagn eller skada, då utgången på förhand är nästan gifven. Hvad jag i frågan anfört tror jag dock vara svårt att vederlägga i afseende på de fakta jag äfven omnämnt, hvartill jag ber att få tillägga ett ord. Den nyligen bortgångne chefen för rikets telegraf- och telefonanstalter hade äran af en stortartad utveckling af rikstelefonen, som dock kostat föga, då lånen återbetalas. Få hafva som han sökt tillgodose statens intresse, och intet skulle så hedra hans minne som ett bifall till förverkligande af hans käraste förhoppning, nemligen att en gång hela telefonverksamheten komme att läggas i statens hand. Om så ej nu sker, skall dock för visso i framtiden det komma derhän.

Herr Boström, Gustaf: Äfven om jag är alldeles på det klara med, att resultatet icke kan blifva annat än bifall till utskottets förslag, har jag dock icke kunnat underlåta att få till protokollet antecknad min tillslutning till den kongl. proposition, som här föreligger. Det är för mig alldeles klart, att det blir nödvändigt att inköpa det allmänna bolagets telefontät. Detta stora allmänna telefontät, som dock icke kan tillgodose sina abonnenter utan att begagna statens långledningar, kommer därför i så många konflikter och svårigheter med statens telefonväsende, hvilket måste i främsta rummet tillgodose sina abonnenter, att det slutligen blir nödvändigt, att samtliga telefonledningar komma under en ledning och förvaltning; och hvarför jag särskildt beklagar, att så icke kan ske nu, är därför, att jag är öfvertygad om, att när frågan nästa gång kommer före, kommer priset att blifva ännu högre än det, hvartill vi till äfventyrs skulle kunna få det nu.

Jag ber att få instämma i de sista ord, friherre von Essen yttrade, de minnesord, han egnade den bortgångne, ovanligt dugande chefen för telegrafverket, och då jag ser hela statsutskottet enhälligt afstyrka den kongl. propositionen, har jag icke fått annan uppfattning, än att der bakom ligger en känsla af, att han är nu borta, på hvilken vi kunde lita, och som hade kunnat ställa allt till rätta; vi veta icke hvem som skall kunna taga upp hans mantel. Jag ber att få sluta med att uttala en lifligt känd tacksamhet mot den afgångne telegrafchefen.

Herr Tamm, Hugo: Här har visserligen icke blifvit gjordt något yrkande, och jag kunde således, från statsutskottets synpunkt sedt, icke behöfva anföra några skäl för dess fattade beslut, men

frågan är i alla fall af så stor vikt och betydelse, att ett tigande i detta fall icke skulle enligt min uppfattning vara på sin plats. Jag skall icke alls i mitt svar blifva vidlyftig, och jag skall icke heller försöka att på något vis bemöta de af friherre von Essen framställda fördelarne af det ifrågasatta köpet. Det kan icke nekas, att här liksom alltid det finnes fördelar och icke-fördelar att väga mot hvarandra. Jag skall deremot helt kort framställa de skäl, som för statsutskottet varit i denna fråga afgörande.

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggning-
arna i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

Det är två sidor af saken att härvid beakta. Den ena sidan är, att det bland allmänheten råder belåtenhet med de nuvarande anordningarna. Att det äfven mot dessa kan vara anmärkningar att göra, vill jag icke förneka, men jag tror för min del, att i det stora hela råder belåtenhet med telefonväsendet i Sverige, hvilket ju äfven framgår af den stora anslutning till samtliga nät, som visat sig ega rum öfver hela Sverige. Således kan man icke säga, att detta förslag skulle hafva sin grund i någon som helst slags missbelåtenhet med det sätt, hvarpå för närvarande telefonväsendet i Sverige arbetar och såsom det är organiseradt. Men då tager jag den andra frågan, och det är den sidan, som rör *statens* intresse.

Man har med stor styrka framhållit de ekonomiska fördelar, som skulle uppstå af ett inköp af det allmänna telefontätet, äfvensom hänvisat dertill, att derigenom skulle det i många afseenden blifva fördelaktigare som affär för staten. Men då uppstår frågan: huru skulle det kunna blifva fördelaktigare? Ja, så vidt det varit möjligt att här beräkna, och vi hafva verkligen försökt, och jag har goda auktoriteter att dervid stöda mig på, så är det icke så alldeles säkert, att Första Kammarens reservanters mening, som blifvit återopad, varit så alldeles oriktig, då deri uttalades en varning mot att staten skulle slå under sig telefonväsendet i hela Sverige — *för att derpå göra en god affär*. — Samma hägringar om stora vinster för statsverket af telefonväsendet upprullades af friherre von Essen som motiv för nu föreslagna inköp — under hänvisning till de stora ränte- och kapitalinbetalningar, som telegrafverket gjort å från riksgäldskontoret erhållna lån. Men ser man efter hvad det är, som nu egentligen inkomsterna komma från, så härleda sig dessa till stor del från de interurbana ledningarna, hvilka telegrafverkets chef fått ordna, såsom han ville, och hvilka bära inga räntor, såsom byggda af *anslags*-medel. Af de andra telefongrupperna visar det sig, att i städerna äro de i allmänhet rentabla; men lika säkert synes det framgå af betänkandet, att deremot snart sagdt å hvarje landtelefon förlust uppstår. Anläggningskostnaden för hvarje sådan telefon uppgifves vara i medeltal 576 kronor. Afdrages från erlagd afgift för en sådan driftkostnaden, blir netto 25 kronor. Huruvida 25 kronor ränta på 576 kronor är någon särdeles vinstgivande affär, det lemnar jag till herrarnes eget omdöme. De uppgifter, jag fick af den afgångne chefen för telegrafverket, bestyrkte äfven den åsigten, att i längden kunde det icke

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggningarna i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

bära sig på detta vis att hafva fria samtal på så långa sträckor, såsom t. ex. inom Skaraborgs län, som utgör ett distrikt utan alla samtalsavgifter. Bakom hela detta inköp, hvilket onekligen har en återverkan på den omorganisation, som tydligen är framhållen såsom en röd tråd i hela den kongl. propositionen, bakom detta ligger önskan att undanröjda ett hinder för just denna omorganisation, nemligen det bekanta kontraktet af år 1901, hvarigenom, för att staten skulle få köpa allmänna bolagets nät i Jönköping med flera aflägsne orter, staten medgaf detta bolag att för sina abonnenter i afseende på samtalsavgifter till dessa städer likställas med telegrafverkets egna abonnenter, hvarigenom bolaget tillförsäkrades ett slags privilegium på vissa långsträckor — fördelar, som försvåra den form af organisationen, hvilken antagligen legat till grund till stor del för förslaget om köpet. Det är således alldeles klart, att här är fråga icke blott, om detta nät i och för sig är rentabelt eller icke, utan här är fråga om att med hela det svenska telefonnätet vidtaga en sådan anordning, att detta blir mera rentabelt. Det är icke så underligt, om under sådana förhållanden utskottet har känt en viss tvekan, huruvida det verkligen ville gå in på ett sådant köp, när bakom ligger hela omorganisationen af telefonväsendet, och innan man vet, hvilka verkningarna af densamma kunna blifva. Friherre von Essen har nämnt en, nemligen den, att i organisationen skulle ingå, att *hvarje* samtal skulle beläggas med en afgift.

Det är vidare tydligt, att om omorganisationen skulle leda derhän, att kretsarne, inom hvilka fria samtal äro medgifna, blefve mindre och mindre, skulle genom *samtalsavgifterna* mellan dessa kretsar större medel komma att tillflyta statskassan. Jag vill visst icke förneka, att detta kan vara rätt, och med mina åsigter, att staten bör sköta sina industriella företag så, att dessa bära sig väl, skulle jag icke hafva emot en nödig omorganisation, men ej är det underligt, att utskottet äfven önskar få en utredning af den verkan för den trafikerande allmänheten, organisationen skulle utöfva — innan köpet afslutas.

För min del är jag öfvertygad, att omorganisationen nog kunnat genomföras af den förutvarande, kraftige chefen för telegrafverket; men är det så alldeles säkert, att en omorganisation så stor som den, som skulle blifva en följd af köpet, skulle med samma säkerhet och trygghet komma att genomföras af en ny chef, som möjligen icke har den energi eller maktställning genom sin duglighet, som den gamle chefen hade? Det är hufvudsakligen på dessa grunder, som utskottet känt sig tveksamt — icke tveksamt, utan bestämdt ställt sig på den åsigten, att under nuvarande förhållanden ett sådant köp icke bör af Riksdagen godkännas.

Man har vidare anfört klander mot att utskottet uttalat betänkligheter i afseende på dyrheten. Ja, det är ju en fråga, som är mycket svår att besvara. Jag vill icke betvifla, att företaget gif-

ver bolaget räntan på den begärda köpeskillingen. Man har anledning misstänka, att det icke skulle gå lika bra i statens hand som det gått i enskildes händer. Vestkustbanan gaf förut 10 procent och ger nu endast 4 procent. Vidare kan man ju icke säga annat än att, så vidt man kan se, då dessa aktier sålts till 600 kronor, det är väl högt att statens pris skulle gå upp emot 1,000 kronor. Men jag fäster mig icke stort vid detta. Är värdet för innehafvaren denna summa, nåväl, må han behålla det. Från Riksdagens sida kan man väl säga, att det är en bra stor öfverbetalning och som går vida öfver hvad aktierna förut ansetts vara värda. Jag klandrar således ingen. Utskottet har endast från köparens sida framhållit tvifvel, om icke det vore för hög betalning. Det kan mycket väl hända, att förhållandena i framtiden utveckla sig derhän, att man anser sig böra köpa, anser sig till och med tvungen att köpa det, om det af någon anledning skall finnas nödvändigt. Att *nu* göra det synes mig icke vara något skäl, och därför, herr grefve och talman, anhåller jag om bifall till utskottets betänkande.

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggningarna i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

Herr Fränckel: Då jag har deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, skall jag be att få nämna, att äfven jag för min del biträdt det slut, hvartill utskottet kommit, eller att det föreslagna inköpet af allmänna telefonbolagets telefontät nu icke borde ifrågakomma. Ordföranden på utskottsafdelningen har redan framhållit de viktigaste skälen för utskottets hemställan. Jag vill blott tillägga, att jag anser, att den lysande utveckling vårt telefonväsende nått, tack vare den framlidne chefen för telegrafstyrelsen, hufvudsakligen berott derpå, att staten i detta fall gått tillväga på samma sätt, som den gjort i fråga om utvecklingen af våra jernvägar, att nämligen endast med vissa årliga belopp utvidga jernvägsnätet, och det sätt, hvarpå detta skett, har ledt till ett synnerligen godt resultat. Nu skulle deremot staten i ett slag förvärfva ett så betydande telefontät, att dess öfvertagande skulle betinga en ytterligare utgift utöfver den redan vid denna riksdag beslutade af cirka 13 millioner, och detta syntes utskottet och äfven mig vara väl mycket på en gång. Jag vill dermed visserligen icke hafva sagt, att icke egarne af allmänna telefonbolaget, på grund af den utveckling detta bolag vunnit och på grund af att det faktiskt varit banbrytande, kunnat pretendera, liksom att alla skäl tala för att, om staten skulle förvärfva detta telefontät, staten borde betala ett fullt skäligt och kanske till och med ett högt pris. Men jag vill nu icke ingå i pröfning af den saken. Jag har liksom utskottets öfriga ledamöter kommit till det resultat, att det ifrågasatta priset synes väl högt, och om jag dertill lägger de skäl jag nyss nämnt, tror jag att kammaren gjorde klokast uti att nu bifalla utskottets förslag, eller att något öfvertagande af allmänna bolagets telefontät för det närvarande icke borde ifrågakomma.

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggningarna i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

Jag har likvisst varit något tveksam med hänsyn till den motivering utskottet användt för sitt afstyrkande i så måtto, att utskottet på sidan 6 i betänkandet säger, att det kan sättas i fråga, »huruvida på det hela större fördelar skulle beredas trafikanterna, om landets hela telefonverksamhet lades i statens hand». Derom är jag för min del öfvertygad, och jag anser att man i detta hänseende har svårt att ställa sig på utskottets motiveringsståndpunkt, då staten redan gått så långt som den gjort, då staten redan anlagt ett stort interurbant nät och successivt förvärfvat nära nog alla enskilda nät, och klart är väl att man dermed måste hafva afsett, att så småningom hela telefonväsendet skulle öfvergå i statens hand, helst telegrafväsendet förut är en statsinstitution. Jag tror sålunda att det bör anses som en framtidsförhoppning att denna fråga återkommer till Riksdagen, men på ett sätt, som möjliggör för Riksdagen att efterkomma regeringens och telegrafstyrelsens önskan om statens förvärfvande af jemväl detta telefontät.

Då jag nu har ordet, kan jag icke underlåta att bemöta en talare, hvilken nyss förmenade, att Stockholms stad genom dess representanter skulle mera hårdt hafva behandlat rikstelefonen än allmänna telefonbolaget. För min del tror jag alldeles tvärt om. I fall den högt ärade talaren vill taga närmare kännedom om de handlingar, som höra till detta ärende, hos Stockholms stadsfullmäktige, skall han finna, att den första framställning, som här gjordes att få nedlägga ledningar i gatorna, inkom från rikstelefonen. Att staden, då ett sådant medgifvande skulle lemnas, naturligtvis måste gå till väga med största betänksamhet, torde väl vara för hvar och en klart, och för min enskilda del stälde jag mig på den ståndpunkten, att om Stockholms stad skulle för telefontakablar upplåta sina gator, som redan äro starkt upptagna af vatten- och andra ledningar, borde åtminstone staden tillse att all telefonering inom Stockholm skedde på sådant sätt, att inga särskilda afgifter de olika telefonegarne emellan borde ifrågakomma. På det sättet har man löst frågan i Kristiania till fördel för både telefonen och allmänheten. Då dessa regler första gången skulle tillämpas för rikstelefonen, var man fullt på det klara med att samma vilkor skulle uppställas äfven för allmänna telefonbolaget. Strax efter sedan rikstelefonen fått sin framställning beviljad, inkom allmänna bolaget och begärde enahanda medgifvande. Naturligtvis fick allmänna bolaget samma svar som rikstelefonen, eller att staden såsom vilkor för tillåtelsen att nedlägga kablar i gatorna fordrade att den särskilda samtrafikafgiften skulle försvinna. Men då befans det, på grund af det stora öfvertag staten redan fått genom sitt interurbana nät, att om detta stadens vilkor skulle uppfyllas, komme en mycket svår stöt att gifvas åt allmänna bolagets ekonomi, och följden blef, att staden, på förnyad framställning, nödgades modifiera detta medgifvande åt allmänna bolaget, så att bolaget fick rätt

att till en viss tid uppbära samtrafiksafgifter. Kontraktet med statstelefonen modifierades äfven derhän, att staten endast förband sig att, när en gång denna samtrafiksafgift skulle upphöra, äfven staten skulle vara skyldig att borttaga den inom Stockholms stad.

Som herrarne torde erinra sig, inträdde emellertid redan vid underhandlingarna härom en schism emellan rikstelefonen och allmänna bolaget, och dervid stälde sig staden på den ståndpunkten att, då staden förbjöde luftledningars anordnande inom vissa trakter och efter en viss tid, detta förbud skulle efterlefas. Det var mot detta telegrafverkets dåvarande chef satte sig till motvärn. Frågan kom, om jag minnes rätt, till Kongl. Maj:t, som afgjorde densamma till stadens förmån. För öfrigt tror jag att alla, som handhaft dessa affärer emellan staden och rikstelefonen samt mellan staden och allmänna bolaget, gått till väga så opartiskt som möjligt på båda sidor, och det fans ett stort parti, vill jag nämna, inom stadsrepresentationen, som önskade bibehålla konkurrensen mellan allmänna bolaget och statstelefonen, hvarför statstelefonen sveks i i sina förhoppningar, att man skulle ställa sig på dess sida gent emot allmänna bolaget.

Jag tror mig härmed hafva besvarat den mot Stockholms stadsfullmäktige framställda anmärkningen med afseende å deras ställning till rikstelefonen. Jag är slutligen öfvertygad om, att alla inom Stockholms kommunalrepresentation veta att uppskatta det stora och utmärkta arbete, den hädangångne chefen för telegrafverket utförde för denna fråga och icke minst för Stockholms kommun.

Hans excellens friherre von Essen: Det gläder mig att kunna instämma med den siste talaren i *ett* fall, nemligen i hvad han först sade. Han var tveksam, om han skulle kunna vara med om den del af utskottets motivering, som innehåller följande uttalande: »enligt utskottets mening torde det sätt, på hvilket allmänhetens behof af ifrågasvarande kommunikationsmedel för närvarande tillgodoses, icke gifva berättigad anledning till klander, och det kan sättas i fråga, huruvida på det hela större fördelar skulle beredas trafikanterna, om landets hela telefonverksamhet lades i statens hand».

Det var detta den föregående talaren ansåg böra ur motiveeringen utgå, och då jag i detta fall hyser alldeles samma uppfattning som han, skall jag också anhålla att härutinnan få understödja hans mening. Jag hemställer alltså, att denna strof i utskottets motivering må strykas. Jag finner det hvarken riktigt eller lämpligt att nu binda kammaren vid ett uttalande, som kanske en gång framdeles kan jäfvas.

Det kan egentligen icke vara för kammaren något vidare angenämt med denna fortsatta dispyt i afseende å behandlingssättet af rikstelefonen, och jag skulle kanske icke heller behöfva fortsätta

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggningarna i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggning-
arna i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

dermed, då den talare, som ville bestrida mitt påstående, att rikstelefonen blifvit hårdt behandlad, dock medgifvit så mycket som att det fans en tid, då det ansågs nödigt att stödja det allmänna bolaget genom att »modifiera» de beslut, som förut fattats, för öfrigt en modifikation, som knappast var till statens fördel. Samme talare upplyste oss äfven om att inom stadsfullmäktige fans ett parti, som önskade bibehålla konkurrensen mellan dessa båda institutioner, rikstelefonen och allmänna bolaget. När man bibehåller konkurrensen, delar man ut sina gracer på olika sätt, hvilket kan leda till obehag för ena eller andra parten. Och jag kan icke förstå, att det skulle kunna intressera stadsfullmäktige att uppehålla striden mellan de båda parterna.

Ett faktum är att sjelfva början på striden uppkom, då det blef fråga om att båda konkurrenterna sökte medgifvande att få nedlägga trummor i gatorna. »Ja», sade stadsfullmäktige, »det skall ni få med vilkor att ni låter samtrafiksafgiften stryka». Rikstelefonen sade: »Ja, vi önska ingenting högre än att stryka denna afgift.» Så gjorde dock icke allmänna, det ville bibehålla samtrafiksafgiften och det har så gjort. Detta var anledningen till tvisten de båda kontrahenterna emellan. Trots det att allmänna bolaget hållit på samtrafiksavgifterna, hafva stadsfullmäktige gått ända derhän i tillmötesgående mot bolaget, att detsamma fått med dessa avgifters bibehållande rättighet att hafva kablar i gatorna sig tillförsäkrad ända till år 1920. Rikstelefonen kunde deremot icke beviljas att på förut aftaladt vilkor fortsätta trumläggningen, utan fordrades nu därför, att den skulle ända till 1920 binda sig vid det oförmånliga samtrafikskontraktet.

Herr Tamm, Hugo: Det är föreslaget att stryka den passus i utskottets motivering, som förekommer å sidan 6 i betänkandet och är af följande lydelse: »det kan sättas i fråga, huruvida på det hela större fördelar skulle beredas trafikanterna, om landets hela telefonverksamhet lades i statens hand.»

Jag får för min del på det bestämdaste anhålla, att just dessa rader må få orubbade qvarstå. Ty det är, såsom jag förut tagit mig friheten yttra, tydligt att denna affär skall göras rentabel huvudsakligen derigenom att just trafikanterna skola på ett annat sätt beläggas med större utgifter. Jag vill såsom exempel taga excellensen von Essens eget telefondistrikt, Skaraborgs län. Detta har särskildt betingat sig fri samtalsrätt inom hela länet och torde säkerligen åtnjuta större förmåner än något annat distrikt. Naturligtvis vore det icke till fördel för skaraborgstrafikanterna, om detta distrikt skulle delas i fyra distrikt, hvarinom samtalsavgifter skulle införas. Detta att minska de fria samtalsområdena och lägga på samtalsavgifter skulle ju icke kunna blifva till fördel för trafikanterna. Det var till stor del rädslan för detta, som för-
anledde det väsentligaste motståndet mot Kongl. Maj:ts proposition.

Då jag ej kan finna annat än att det ligger en viss sanning i nyss citerade ord, hvilka tillika innebära ett stöd för afslagsyrkandet, vill jag för min del ingalunda att dessa rader skola utgå.

Helt annorlunda ställer sig frågan, om man betraktar den från statens sida. Det kan komma en tid, såsom nyss blifvit antydt, då denna affär kanske icke längre är så rentabel. Då komma vi inför denna situation: skall man låta trafikanterna bibehållas vid sina nuvarande fördelar och skall staten låta bristen på annat sätt fyllas? Så har man gått tillväga i afseende å post och jernvägar, vid hvilka man mer och mer tyckes vilja släppa efter på fordringen att de skola bära sig sjelfva. Det är tydligt och klart, att denna afgift af 50 kronor bibehålles så moderat just på grund af allmänna telefonbolagets pris. Tag bort detta, förfaller en stor del af försvarsmöjligheten för trafikanterna att få ett moderat pris. Vill man införa en ny ordning, så mycket gerna för mig, men låt det då ske på ett sätt att man kan bedöma de närmare omständigheterna vid ett omordnande af telefonväsendet, men låtom oss icke likasom på en bakväg lägga tyngder på trafikanterna, och på ett sätt, att hvarken dessa eller Riksdagen finge göra sina åsikter gällande.

Jag anhåller på det bestämdaste, att kammaren ville bibehålla dessa rader i utskottets motivering, hvilka Andra Kammarens utskottsledamöter funnit vara af en särskild betydelse.

Hans excellens friherre von Essen: Jag kan icke finna att denna fråga egentligen har med telefontätet inom Skaraborgs län att skaffa, snarare då med det telefontät, som ligger närmast Stockholm. Detta skulle nog komma att blifva lidande, om det ifrågasatta inköpet komme till stånd, det telefontät nemligen, som omfattar ett område af 7 mil åt olika håll från hufvudstaden. Jag vill blott nämna, att jag i närvarande stund, i följd af det med allmänna bolaget uppgjorda bindande kontrakt, kan fritt samtala inom en rayon af 7 mil fogelvägen. Eller att jag med andra ord nästan hvarje dag utan särskild afgift telefonerar till förvaltaren, hvilka bo cirka 9 mil från Stockholm åt olika håll, d. v. s. 9 mil landsvägen och 7 mil fogelvägen. På samma sätt kan man från Stockholm afgiftsfritt samtala med Norrtelje, Enköping o. s. v.

Nu skulle rättvisa kunna genomföras och det hoppas jag att den ärade talaren icke har något emot, ty det är icke rättvist att vi, som sitta här i Stockholm, skola betala våra apparater högre därför att de, som bo på så stora afstånd från Stockholm, skola hafva fördelen af afgiftsfria samtal. Rättvisan skulle väl bjuda att dessa i stället finge betala en högre afgift. Jag har svårt att tro att den siste talaren skulle vilja sätta sig upp emot detta kraf af rättvisa och billighet. Nej, det är nog å ett annat håll inflytandet af en förändrad anordning skulle göra sig gällande, men

*Ifrågasatt
inköp af de
enskilda tele-
fonanläggningarna i
Stockholm
med omnejd.
(Forts.)*

ej kommer det att inverka något på telefonförhållandena inom Skaraborgs län.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning af derunder framställda yrkanden utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan först komme att företagas till besvarande samt derefter propositioner att göras beträffande motiveringen.

På härefter gjord proposition biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Sedermera anförde herr talmannen, att i afseende å motiveringen framstälts följande yrkanden: 1:o att utskottets motivering skulle godkännas, och 2:o) af hans excellens friherre *von Essen*, att utskottets motivering skulle godkännas med uteslutande ur andra stycket å sid. 6 i det tryckta utlåtandet af den del, som började med orden »och det kan sättas i fråga» och slutade med »i statens hand».

Vid härefter jemlikt dessa yrkanden gjorda propositioner godkände kammaren utskottets motivering oförändrad.

*Om utredning
ang. arbetare-
samhällena i
Kiruna och
Malmberget.*

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 30 sislidne april och den 2 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 17, med anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande byggnadsförhållandena vid Malmberget och Kiruna.

Herr Nyström, Johan Fredrik: Jag skall anhålla att få gifva uttryck åt några betänkligheter, som fattat mig vid läsningen af det föreliggande utlåtandet och de motioner, som framkallat det-samma.

Meningen med utskottets hemställan är visserligen blott af-låtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t, men strax före klämman gifver utskottet en antydning i hvilken rigtning de ifrågasatta åtgärderna skulle vidtagas och låter förstå, att de bland annat skulle gå ut på ett statsanslag af 100,000 kronor förutom en del arrende-afgifter till åstadkommande hufvudsakligen af, så vidt jag kunnat finna, terrassering och gators anläggande vid Malmberget och Kiruna. Orsaken hvarför utskottet är så der välvilligt stämmt mot dessa samhällen är, att man derigenom skulle kunna befördra uppkomsten af en sjelfegande arbetarebefolkning, och den motionär, som först bragte saken på tal, framhöll att, genom att skaffa dem egna hem, man skulle gifva åt dessa arbetare en i viss mån oberoende ställning gent emot bolaget. Ordet »egna hem» är nu ganska vackert, ty dermed är förenadt begreppet af sjelfständighet, men jag betvivlar

att dessa egna hem i Kiruna skulle kunna skänka arbetarne någon sjelfständighet. Vi måste nemligen komma ihåg, att i dessa bygder förekommer intet jordbruk, ingen trädgårdsskötsel, utan der är befolkningen för sitt uppehälle uteslutande hänvisad till inkomst från bergshandteringen. Och då kan med skäl frågas om arbetaren icke blifver mera beroende af bolaget, om han lägger ned sina besparingar på detta s. k. »egna hem», som icke har värde annat än genom det arbete han får i bolagets tjenst. Han blir i sjelfva verket såsom innehafvare af eget hem mycket mera beroende af bolagets inflytande, ty han kan först och främst icke så lätt flytta undan, om han blir missnöjd med sin behandling från bolagets sida, och skulle der inträffa en strejk, kommer värdet af hans eget hem att sjunka och han riskerar att gå förlustig en del af sina besparingar. I detta fall kan jag sålunda icke vara med om att egna hem är något alldeles uteslutande godt. Och då är det också klart, att jag med en viss tvekan ser alla dessa åtgärder för beredande af dessa egna hem der uppe, i synnerhet som jag anser att en stor del af hvad man föreslagit staten att utföra i sjelfva verket borde göras och bekostas af bolaget. Det är tydligen i bolagets intresse att erhålla en fast arbetarebefolkning, men då borde väl ock, synes mig, dessa bergsbolag åtminstone kunna anlägga gator utan statens mellankomst, då bruksbolagen nere i mellersta Sverige skaffat till och med hus åt sina arbetare. I sjelfva verket skulle detta innebära en premiering åt bolaget, ehuru under en mera människovänlig form.

Jag skall emellertid, dessa betänkligheter till trots, ej yrka något afslag å utskottets hemställan, men jag skulle gerna se, att uti den skrifvelse, som afgår till Kongl. Maj:t, man också tager med *den* synpunkten till regeringens möjliga uppmärksamhet, att önskligt vore, om Kongl. Maj:t ville tillse att, så vidt sådant låter sig göra, statens utgifter för ifrågavarande ändamål måtte kunna till staten återbetalas.

Herr Åkerman: Jag ber att med några ord få angifva skälen för utskottets hemställan. Denna har synts utskottet vara en naturlig följd af Riksdagens beslut att vid de norrbottniska malmfälten afsätta vissa områden för beredande åt befolkningen af egna hem. Sedan ett sådant beslut blifvit fattadt, tyckes man väl nemligen också böra tillse, huru det afsedda målet skall kunna vinnas, och vi hafva icke kunnat finna, huru detta skall kunna ske, om man icke för de arbetare, som vilja skaffa sig egna hem, behörigen underlättar möjligheten att kunna slå sig ned utom bolagens egenomar. Men som arbetarne naturligtvis icke kunna vara utan bostäder, är det klart att, om hjälpen icke kommer snart, hela meningen med områdenas afsättande för beredande af egna hem måste komma att förfelas. För snar hjälp fordras åter tillgång till penningar, och det är därför, som utskottet tillstyrkt att så mycket som för ända-

*Om utredning
ang. arbetare-
samhällena i
Kiruna och
Malmberget.
(Forts.)*

målet kan visa sig nödigt må få användas af de medel, som kronan fått för de till bolagen dels sålda och dels utarrenderade jordarealerna. Det är således endast såsom en följd af Riksdagens föregående beslut som utskottet här hemställt om anslutning till det af Andra Kammaren i detta afseende redan fattade beslut, hvartill jag, herr grefve och talman, tillåter mig yrka bifall.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu förevarande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Nyström, Johan Fredrik*, att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut med den ändring, att, näst efter orden »dessa samhällen» insattes »samt dervid jemväl tillse, att så vidt sådant låter sig göra, statens utgifter för detta ändamål måtte kunna till staten återbetalas».

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

*Om koncession
å vissa
gränsbanor.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 30 nästlidne april och den 2 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 18, med anledning af en af herrar Pettersson och Wijk väckt motion om skrifvelse till Konungen i fråga om koncession å vissa gränsbanor.

Grefve von Hallwyl: Som denna jernvägsfråga ganska mycket berör en del af Sveriges mellersta provinser, anhåller jag att få uttala några ord i densamma.

Det kan ju vara ganska berättigadt att en grundlig undersökning eger rum, när det är fråga om att bygga en ny bana till riksgränsen. Men å andra sidan kan jag icke dela de farhågor, som framstälts just rörande den projekterade banan. Sjelfva utgångspunkten anser jag ganska väl vald, dels därför att denna redan står i förbindelse med hela det öfriga Sverige, dels därför att afståndet till riksgränsen derifrån onekligen är kortast och dels emedan banan kommer att gå genom trakter, som till dato saknat jernvägsförbindelse. Att nu uppskjuta hela frågans undersökning endast därför, att i en långt aflägsen framtid en annan bana möjligtvis kunde komma att byggas från Dalarne till vestkusten, anser jag vara origtigt. En sådan bana skulle få en längd af cirka 38 mil och löpa nästan parallel med Mora—Venern- och Stora Bergslagsbanan. Jag kan således icke förstå, huru en sådan bana skulle kunna löna sig och hvarifrån penningar skulle komma för att bygga den.

Det har äfven yttrats, att, om den projekterade banan från Elverum i Norge till riksgränsen skulle byggas, en stor del af gränsprodukterna komme att gå vägen till Norge för att exporteras öfver Kristiania. Denna farhåga anser jag icke berättigad. Största delen af skogen i dessa trakter tillhör nemligen redan svenska bolag och hela denna trakt har utmärkta utfartsvägar dels till ost-, dels till vestkusten på vestra Dalelven och Klarelven. Och det känna de flesta, att det är betydligt billigare att flotta timmer äfven å långa vägar än att forsla det på jernväg. Jag tror därför, att transporten af skogsprodukter till Norge kommer att blifva högst obetydlig, ifall denna bana kommer till stånd. Att norrmännen vilja vara med om banan är naturligt. Dock tror jag det är ett misstag, om de vänta att vinna så stora fördelar af dess byggande. Jag tror tvärtom, att fördelarne komma att ligga mera på den svenska sidan och att banan skall medföra stor nytta för mellersta Sveriges provinser, såsom Kopparbergs och Gefleborgs län.

*Om koncession
å vissa
gränsbanor.
(Forts.)*

Då emellertid Första och Andra Kammarens tillfälliga utskott redan förenat sig om denna sak, har jag intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i föreliggande utlåtande gjorda hemställan;

och skulle, jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Föredrogs å nyo andra särskilda utskottets den 29 och 30 sistlidne april bordlagda utlåtande, n:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2, 3 och 6 §§ strafflagen, till lag angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran samt till lag, innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige.

Herr Sjöcrona: Jag nödgas nu å nyo framkomma med den obligatoriska framställningen i afseende å föredragningen af detta betänkande och tillåter mig således härmed föreslå,

att det nu ifrågavarande utlåtandet föredrages punktvis;

att de under hvarje punkt upptagna lagförslagen föredragas paragrafvis;

att vid föredragningen af 1 § i det första lagförslaget diskussionen må röra sig om förslaget i dess helhet;

att af lagförslagets paragrafer icke uppläsas andra än de, beträffande hvilka uppläsning begäres; samt

att, för den händelse utskottets förslag skulle i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de para-

grafer, hvilka blifvit med eller utan förändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågavarande förändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Lagförslag om
ändrad lydelse
af 5 kap.
1, 2, 3 och 6 §§
strafflagen.

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2, 3 och 6 §§ strafflagen.

1 §.

Herr Afzelius: Jag skall begagna mig af den tillåtelse, vi nyss erhöilo, och vid 1 § yttra mig om lagförslaget i dess helhet.

Det är nog en erfarenhet, som vi gjort litet hvar, att med ju större intresse man omfattar en sak, desto mer nogräknad blir man med afseende å sättet att realisera den. Det är af detta skäl jag stält mig något tveksam emot detta förslag.

Det har under det sista halfseket arbetats mycket på kriminalrättens och kriminalpolitikens fält. Man har sysslat oändligt mycket med brottets och straffets gamla, men dock alltid nya problem. Det har varit mycken strid och mycken oro. Den ena tanken har framkastats efter den andra, det ena försöket gjorts efter det andra. Man har tagit steg framåt och man har tagit steg tillbaka. Men bland alla dessa nya tankar och uppslag är det blott en tanke, som gått fram utan strid, kan man säga, segrande och öfvertygande, det är den tanke, som ligger till grund för detta lagförslag. Hvarför? Jo, därför att denna tanke är så enkel och så påtagligen riktig. Det är bättre att förekomma brottet än att straffa det; det är bättre att uppfostra de unga än att straffa de vuxna. Det är enkel klokhet, som bjuder samhället att göra så. Men det ligger nog något annat der bakom också. Det ligger nog deri också ett erkännande, att, när man talar så mycket om den växande brottsligheten, den stora förvildningen hos ungdomen, skulden icke endast är att söka hos individen, utan dessa företeelser sammanhänga nära med det sätt, på hvilket det moderna samhällslifvet har format sig; samhället sjelft är, kan man säga, dervid icke utan skuld. Derrför är det icke blott samhällets intresse, utan det är samhällets pligt att taga hand om denna sak.

Den uppfostran, samhället i föräldrarnes ställe gifver åt dessa unga menniskor, är en tvångsuppfostran, men den är icke något straff; denna sak måste man hålla fullt klar för sig från början. Man får icke göra dessa anstalter till straffanstalter, om det arbete, som der skall utföras, skall kunna krönas med framgång. Denna uppfostran skall vara sträng och allvarlig, fri från allt slags klemighet och svaghet, från all löslig filantropi, men den får icke

vara ett straff och såsom sådant betraktas. Detta förslag är också principiellt grundadt på denna uppfattning. Men efter mitt förmenande är den icke med full klarhet och konsekvens genomförd.

För sådant ändamål är enligt min mening nödvändigt, att domstolarne icke ha någon befattning med frågan om användande af tvångsuppfostran. Och detta af två skäl. För det första besitter domstolen icke de nödiga förutsättningarna för att pröfva denna sak. Frågan, om tvångsuppfostran är lämplig eller icke, får icke vara en formel fråga; den får icke ens betraktas såsom en ren bevisfråga. Det är en fråga, som skall bedömas med hänsyn till rent personliga och intima förhållanden, som domstolen i allmänhet icke känner och som den i regeln icke intresserar sig för eller förstår. Detta är det ena skälet. Det andra, som för mig är ännu viktigare, är, att om det blir domstolen, som så att säga dömer till tvångsuppfostran, ligger den uppfattningen nära, att det är fråga om ett straff. Denna tvångsuppfostran framstår för den allmänna uppfattningen såsom ett frihetsstraff, mycket tyngre och svårare för den som deraf träffas, därför att detta beröfvande af friheten blir längre än vid ett vanligt frihetsstraff.

Förslaget har i det hänseende, hvarom jag nu talat, under behandlingen undergått en väsentlig förändring. Från början var afsedt, att äfven minderårige under 15 år skulle åläggas tvångsuppfostran af domstol, när de begått någon af strafflagen med straff belagd handling. På grund af anmärkningar, som gjordes mot förslaget, är detta nu borta; de, som äro under 15 år, äro utan vidare fria från domstols behandling; de äro icke längre tillräkneliga, hvad de begå faller icke under domstolens pröfning, utan skall behandlas af barnavårdsnämnd, enligt den lag vi för några dagar sedan beslöto. Så till vida är detta en gifven förbättring. Men äfven sådana, som äro öfver 15 år, nemligen de, som äro mellan 15 och 18 år, kunna blifva föremål för tvångsuppfostran och i afseende å dem är det fortfarande, enligt detta förslag, domstolen, som skall besluta härom, icke barnavårdsnämnden. Af de skäl, jag nyss nämnde, är detta efter min uppfattning olämpligt. Det är särskildt olämpligt äfven därför, att på detta sätt — med den ordning, vi nu skapa — få vi två sätt att behandla alldeles samma fråga — frågan huruvida det är lämpligt, att ett visst subjekt underkastas tvångsuppfostran. Jag skall taga ett exempel — jag tager naturligtvis ett ytterligt fall, men det är blott för att göra saken mer tydlig. Om en pojke dagen *innan* han fyller 15 år begår ett snatteri, skall frågan, huruvida han bör undergå tvångsuppfostran, behandlas i första instansen af barnavårdsnämnden, i andra instansen af Konungens befallningshafvande och i tredje instansen af Kongl. Maj:t i ecklesiastikdepartementet. Om han begår snatteriet dagen *efter* den, då han fylde 15 år, skall samma fråga behandlas i första instansen af underrätt, i andra instansen af hofrätten och i tredje instansen af högsta domstolen. Kan det

Lagförslag om
ändrad lydelse
af 5 kap.
1, 2, 3 och 6 §§
strafflagen.
(Forts.)

Lagförslag om vara lämpligt att hafva en sådan ordning? Kan det bidraga till ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2, 3 och 6 §§ strafflagen. att göra saken klar och rätt uppfattad? Jag tror det icke.

Men på samma gång jag säger detta, erkänner jag villigt, att vi för närvarande stå inför en praktisk nödvändighet. Det är icke möjligt att öfverlemna åt barnavårdsnämnden, så som den är sammansatt, att afgöra, huruvida i ett dylikt fall verkligt straff skall användas eller icke. Ej heller kan man följa den metod, som i Norge antagits, att låta åklagaren afgöra frågan; om han anser att straff är lämpligt, går han till domstolen, i annat fall går han till Værgeraadet. Detta kunna vi icke tänka på, så som vårt åklagareväsen är beskaffadt. Jag kan därför icke se någon annan utväg än den nu föreslagna utom i sammanhang med mera vidtgående förändringar i strafflagen, en fråga, som ju också är under behandling och utredning. Särskildt tänker jag dervid på den vilkorliga domen. Enligt min uppfattning skulle derigenom beredas ett medel att komma ifrån denna förderliga dubbelhet i behandlingen. För närvarande kan man icke komma ifrån den.

Men hvad jag vid sådant förhållande anser i praktiskt hänseende vara högst betänkligt är, att i samma anstalt kunna komma att införas både de, som blifvit af domstol kvalificerade såsom brottslingar, och sådana, som af barnavårdsnämnden sändts till tvångs-uppföstran.

Detta är den grundväsentliga anmärkning, jag anser träffa detta förslag. Det finnes nog också annat att anmärka, men dessa anmärkningar äro framställda redan vid förslagets granskning i högsta domstolen, och jag skall icke upprepa dem här. Jag underlåter det så mycket hellre som utskottet, så vidt jag kan se, har upptagit dem alla och strukit under dem, och jag därför är säker på, att de icke skola råka i glömska, utan att de skola komma att beaktas, då saken, såsom jag tror, i samband med strafflagsändringen ganska snart å nyo måste upptagas.

Oaktadt dessa anmärkningar, oaktadt jag således för min del icke kan finna den ordning, som vi nu gå att skapa, vara i alla afseenden tillfredsställande, anser jag mig dock icke kunna ställa mig afvisande mot hela förslaget. Det är fråga om en efter min uppfattning stor sak, en sak som icke tål uppskof; det är *periculum in mora*, vi måste börja och vi måste börja snart. Detta har utskottet riktigt betonat och framhållit. Men för öfrigt skall man komma i häg, att hvad som i denna sak är det vigtiga och väsentliga, det är dock icke lagar och reglementen, utan det är den personliga insatsen, det är det sätt, på hvilket saken föres ut i lifvet. Det gäller här att finna lämpliga personer, att finna män, som förena praktisk klokhet med hängifvenhet för sin uppgift. Lyckas det att finna sådana män, är det också min öfvertygelse, att erfarenheten snart skall lära oss att bota hvad som brister i lagen.

Med denna uppfattning har jag, herr talman, intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den nu föredragna paragrafen.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Utskottets förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige.

*Lagförslag om
förfarandet
i brottmål
rörande
minderårige.*

1 §.

Herr Billing: För den, som i likhet med mig deltagit i de komitéers arbeten, som haft att förbereda den komplex af lagförslag, som kammaren nu har i allt hufvudsakligt antagit, måste det kännas synnerligen tillfredsställande att se den enighet, som samlats kring hufvudtankarne i dessa förslag. Jag har icke haft anledning yttra mig under lagförslagets behandling, därför att de mera oväsentliga förändringar, som vidtagits, tilläfventyrs varit till gagn. Jag vill blott hafva uttaladt, att jag icke känner mig öfvertygad af de skäl, som anförts mot komiténs förslag att i denna lag insätta aga såsom ett pedagogiskt tuktomedel. Jag tror, att de reella skälen för att bibehålla detta hade bort tala starkare än de formella betänkligheterna deremot. Utskottet har haft samma uppfattning, efter hvad som framgår af dess motivering.

I den nu föredragna paragrafen har jag fäst mig vid det stycke utskottet tillagt, icke därför att jag har något emot innehållet, men det förekommer mig, som om det icke vore så klart uttaladt hvad meningen är, att stadgandet icke kan missförstås. För min del är jag icke fullt säker på meningen, och har jag därför nu egentligen velat framkalla en förklaring.

Här står: »Barnavårdsnämnd skall, på begäran af allmän åklagare, meddela», etc. Barnavårdsnämndens skyldighet är tydlig, men hvad som icke för mig är fullt tydligt är innebörden af orden: »på begäran af allmän åklagare». Jag har varit tveksam, huruvida dessa ord ålägga allmänna åklagaren att begära de i para-

Lagförslag om grafen omförmälda upplysningar af nämnden, eller om det skall förfarandet i brottmål rörande minderåriga.
(Forts.)

grafen omförmälda upplysningar af nämnden, eller om det skall ligga i allmänna åklagarens eget skön att begära sådana upplysningar eller icke. Jag skall icke inlåta mig på, hvilketdera af dessa alternativ är det önskvärda eller rigtiga, men hoppas att få höra hvilken meningen är.

Herr Sjöcrona: Jag är naturligtvis skyldig att försöka besvara den fråga, som till utskottet framstälts.

Orden »på begäran af allmän åklagare» hafva blifvit med full afsigt valda sådana de här stå. Man har å ena sidan icke velat tillerkänna hvilken målsegare som helst, som möjligen skulle vilja anhängiggöra ett åtal mot en minderårig förbrytare, rätt att besvära barnavårdsnämnden med att skaffa de upplysningar, nämnden möjligen kan hafva tillgång till. Derför har man velat sätta ut, att det är åklagaren, som skall göra det, men man har ej heller velat bestämt säga, att åklagaren skall göra det i alla möjliga fall. Det kan ju tänkas, att en ung man på 16, 17 år begär ett felsteg, exempelvis anträffas drucken på en offentlig plats. Det vore då naturligtvis i högsta grad olämpligt, om en åklagare genast skulle rusa till barnavårdsnämnden och säga: Jag ämnar åtala honom för fylleri och därför skall jag bedja att få upplysning om hans föregående lefnadsöden, hans familjeförhållanden o. s. v. Det är ju alldeles uppenbart, att detta skulle, som jag redan sagt, vara högst olämpligt. Skulle åter åklagaren i detta hänseende hafva miss-tagit sig, så att han icke begärt några upplysningar, ehuru han bort göra det, och domstolen anser sig behöfva dessa upplysningar, emedan den anser ransakningen peka åt det hållet, att den tilltalade bör insättas i uppfostringsanstalt, så kan domstolen förordna, att åklagaren skall införskaffa upplysningar från barnavårdsnämnden och då får åklagaren naturligtvis göra detta.

Jag hoppas härmed hafva nöjaktigt besvarat den framställda frågan.

Herr Billing: Utskottets ordförande besvarade nog nöjaktigt min fråga, men detta svar framkallade en ny fråga af mig rörande en sak, som jag icke förut tänkt på.

Utskottets ordförande gjorde skilnad på sådana mål, der allmän åklagare talar å brottet, och sådana, der talan väckes af målsegaren, samt sade, att icke den senare, men väl den förre egde rätt att af barnavårdsnämnden infordra upplysningar. Jag kom då på denna tanke: då det nu står, att det endast är på begäran af allmän åklagare, som dylika upplysningar skola lemnas, har då icke domstol rätt att infordra sådana upplysningar i de fall, der allmän åklagare icke finnes? Finnes detta tydligt angifvet någonstades? — Här står endast, att upplysningar skola lemnas på begäran af allmän åklagare.

Jag förmodar, att min tvekan beror på mina otillräckliga juridiska insigter.

*Lagförslag om
förfarandet
i brottmål
rörande
minderårige.
(Forts.)*

Herr Sjöcrona: Jag har redan antydtt, att domstol kan i hvilket mål som helst, när den anser upplysningar behöfliga, förordna, att dylika upplysningar skola infordras. Och då domstolarne i allmänhet icke bruka vända sig direkt till vederbörande utan till administrativ myndighet, hvilket i detta fall naturligtvis blir tjänstgörande länsman, som är åklagare vid tinget, så får denne naturligtvis föreskrift att införskaffa erforderliga upplysningar.

Häraf framgår således, att icke heller i de mål, der talan anhängiggjorts af enskild målsegare, möjligheterna att erhålla upplysningar äro afskurna.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes nu föredragna paragraf.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Bifölls i hvad den ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 1,07 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 5 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Upplästes ett ingifvet läkareintyg af följande lydelse:

Att ledamoten af riksdagens Första Kammare kaptenen *Sebastian Tham*, som nyligen genomgått ansigtsros med komplikationer åt gallvägar och njurar, fortfarande lider af betydlig nedsättning af kroppskrafterna, och att jag anser honom vara i behof af ledighet från allt riksdagsarbete under hela återstoden af innevarande års riksdagsperiod intygar

Stockholm den 3 maj 1902

T. Hwass,
Legitimerad läkare.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande n:o 32, i anledning af motioner med förslag till särskilda förordningar angående ändrad lydelse af § 10 i bränvinstillverkningsförordningen, angående ändring af vissa paragrafer i bränvinsförsäljningsförordningen samt angående fördelning af de för tillverkning och försäljning af bränvin utgående afgifter.

Upplästes ett till kammaren inkommet protokoll, så lydande:

År 1902 den 5 maj sammanträdde de valmän, som af kammarne fått i uppdrag att utse fullmäktige i riksbanken jemte deras suppleanter, för att i anledning deraf, att generalkonsuln *Axel Johnson*, som vid innevarande riksdag utsetts till tredje suppleant i riksbankens styrelse, afsagt sig nämnda uppdrag, företaga val af en suppleant för fullmäktige; och befans, efter valförrättningens slut, hafva dertill blifvit utsedd för tiden från valet, till dess nytt val år 1903 försiggått, herr *Wikström*, Pehr *Magnus*, grosshandlare, ledamot i direktionen för Stockholms navigationsskola, med samtliga afgifna eller 47 röster.

Fr. von Strokirch.
P. Pehrson.

Gustaf Ax. Berg.
Hans Andersson.

Detta protokoll lades till handlingarna; och skulle Riksdagens kanslideputerade genom utdrag af protokollet underrättas om ifrågasvarande val, med anmodan att låta uppsätta och till kammaren in-

gifva förslag dels till förordnande för den senast valde, dels ock till skrifvelse till Kongl. Maj:t med anmälan om valet äfvensom för att iakttagas vid riksdagsbeslutets uppsättande.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 307, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 33, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder för åstadkommande af en bättre fiskerivård för Östersjö- och sötvattensfisket, beslöt Första Kammar-
aren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogs och bordlades ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 306, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 32, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående jordbrukets upphjelpande genom befrämjandet af kooperation mellan mindre jordbrukare.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, statsutskottets den 3 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 9.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 3 innevarande maj bordlagda memorial n:o 67, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel.

Punkten 1.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten 2.

Kammaren biföll för sin del hvad utskottet hemställt.

Punkterna 3—5.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, följande den 3 i denna månad bordlagda ärenden, nemligen statsutskottets utlåtanden n:is 68—71, sammansatta stats- och lag-

utskottets utlåtanden n:is 2 och 3, sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:is 4 och 5 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 19.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till delar af riksdagsbeslutet:

n:o 1, ingressen;

n:o 2, slutmeningen;

n:o 3, angående val af riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;

n:o 4, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret;

n:o 5, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken;

n:o 6, angående ansvarsfrihet beträffande fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret lemnadt uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus;

n:o 7, om ändring af 14 § i lagen angående eganderätt till skrift den 10 augusti 1877;

n:o 8, angående ändrad lydelse af 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen;

n:o 9, angående förklaring af 7 kap. 3 § strafflagen;

n:o 10, angående ändrad lydelse af §§ 16 och 75 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

n:o 11, angående ändrad lydelse af §§ 12 och 41 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

n:o 12, angående ordning för fullföljd af talan mot borgenärens beslut i konkursärenden;

n:o 13, om ändring af 15 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892;

n:o 14, angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen angående patent den 16 maj 1884;

n:o 15, angående ändring i tullsatserna för vissa slag af väfnader;

n:o 16, angående upphäfvande af undantagsbestämmelser rörande sjelfspillingars jordfästning;

n:o 17, angående ändring af 1 § i förordningen om jords eller läghets afstående för allmänt behof den 14 april 1866;

n:o 18, om ändring af 15 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871;

n:o 19, angående upphörande af den Stockholms stads brandförsäkringskontor förunnade frihet från afgift och kontribution;

n:o 20, angående ny tariff å taran för inkommande utländska varor;

n:o 21, angående åstadkommande af förbättrade bestämmelser till skydd för omyndiges egendom; samt

n:o 22, angående kreditivsummorna.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att bevillningsutskottets betänkande n:o 32 skulle sättas främst bland utskotts-
betänkandena på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,53 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*
